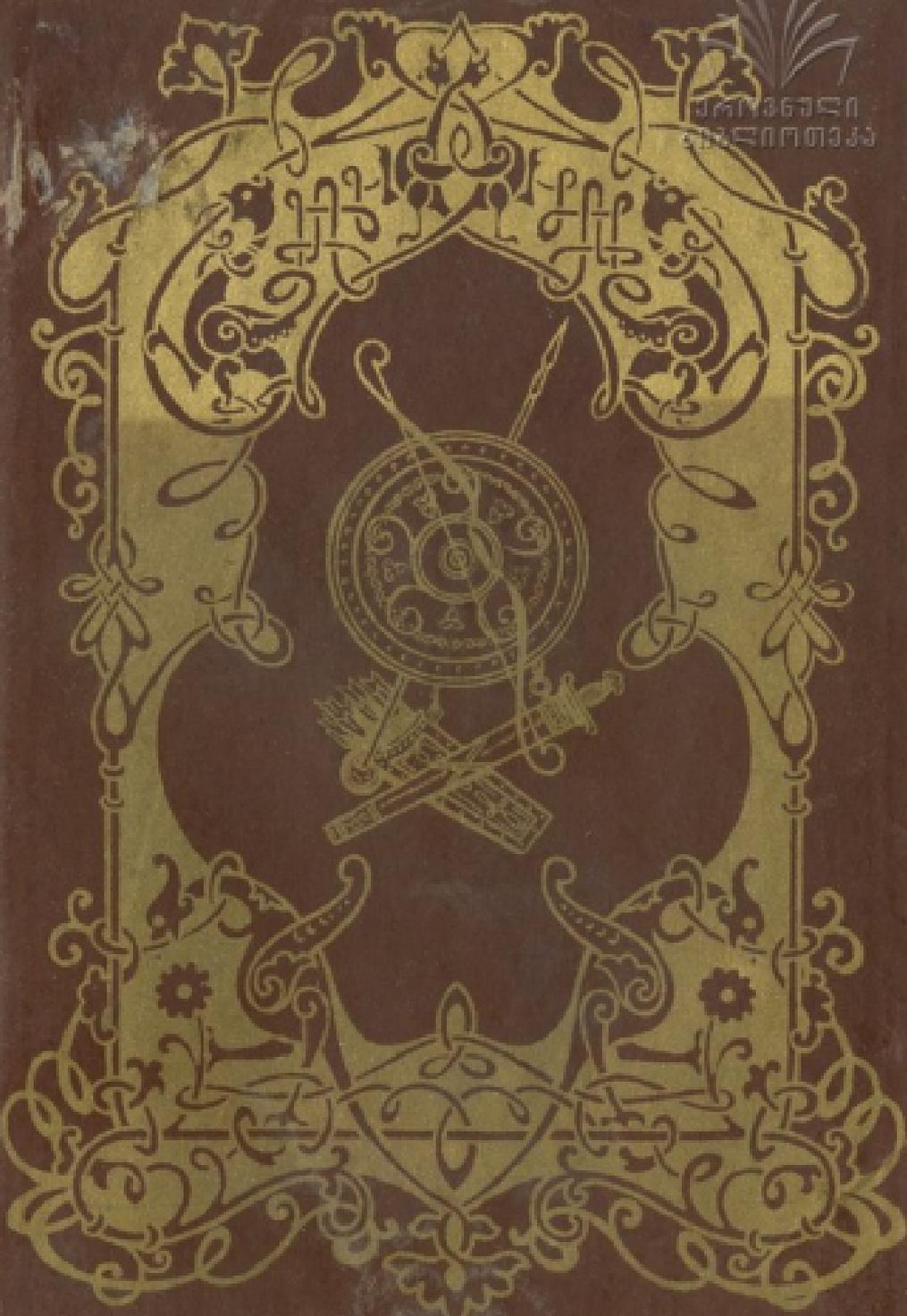

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՊԱՐԼԱՄԱՆԻ ԿՈՒՆՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ქართული
ენების ცენტრი

საქართველოს
ენების
ცენტრი
საქართველოს
ენების
ცენტრი

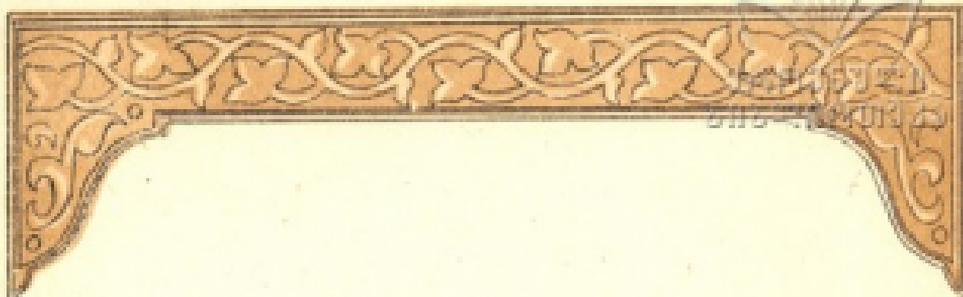
THE
UNIVERSITY OF
TORONTO
LIBRARY

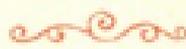
საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

ბუნებრივი
 მემკვიდრეობის
 მემკვიდრეობის

С а о в о о п л ѣ к у И г о р ѣ в ѣ

Перевод на абхазский язык
Д. ГУЛИА,
М. ГОЧУА.

Предисловие и примечания
Вл. МААН.

Под редакцией
М. ДЕЛБА.

Художник
С. ЛУНЕВСКИЙ.

1 9 4 0

891.21(681)

იზიარე ირ ირგზსპიანუ

ა ე ო ა

AB 350

აგვტობი აურესბუნაბატი ეთ.
დ. გულია.
მ. გოჩვა.

აფრიაფვი აგვათაქვეი იფრთოუბ
ელ. შაან.

არფდაცეია აზიოტ
მ. დელვა.
ახუდოფანიყ
ს. ლუნევიპიი.

1

0

4

0

„ამონგოლცია ნქულაშობ ალამ-
თალა აურჯს აპცია რეიდგლარახ
აფხაპროუბ—აპოემა იაანაგო“.

კ. მარკს.

ისირძოუ, ფსრა ზქუმ „იგორ ირ ირგზპაიაუ აცია“
აწაყ დუ ზმოუ აჭეოდალტი ეპოს იაიუუ ვემთოუბ. უი
ავემთა აურჯსტი ჭეოდალტი ლიტერატურა მაცარა აყუმ,
ადუნეიტი ჭეოდალტი ლიტერატურა ირეილანგ იამოუ,
იამპიაბ, „როლანდ იზგ აშია“, „ნიბელუნგი“ უპია ირგვა-
გგლოუბ.

ვ. ი. ლენინ აკომსომოლ ახვატიი აიზარა დუ აქვგ
დალაციაციონ,—აკომმუნისტხარა უავგ იანილშოო უბას-
ყან აუბ—აუავგტივგსა იკულატურატი რპარა ზეგგეგ უავგ
იხაქვგ იანაიგვალაკე აუბ ჰია.

ლენინ იიპიაზ, დგზლაციაციიაზ, ადწა იყაიწაზ იფსახემ-
კუა „იგორ ირ ირგზპაიაუ აცია“ აზგგე იაწანაკოუეიტ-
არი ავემთა ქუნავალა აწარა, ადგრა, აილგრგარა ჰარა
ეილგკა იაპნარბოიტ აუავგტივგსა იქოიარაქვგ დგზგს-
ხმოუ აშვა, აცილარქუა აიქუფარა ირგმაზ, რგქუფარა

ზეზუაშ, უსყანტი ამითაზე აფსთაზაარა ზეიფშორაზ, იაპნარბოიტ ალიტერატურაგაგ აქთიარა მვაქეჲ, იზეზუაშ, იზეიფშორაზ, იზლაკიაფიოს, იამჩეზ, აბეზშეფიფიფორტეჲ, შას იამაზ უპია.

ურთქუა რდგრრა, რაგულაფშორა იახაგაგ იზლაპახუო რაკიაძოჲ.

„იგორ ირ ირეზპიააჲ აჲია“ იზლასახმატი გემთა დუჲ ალაგაგ იახაზგაგ იაწანაკუჲ რაკიოჲ. არი ავგმთა დაარა ყაზარა დულა, სახალა იზლაკიაფიოს იუაი რკლასსტი ზეიფშე ყაზშა აანარფშეუეიტ, უბრი ალაგაგ ავგმთა აიდეია დაარა კრაწანაკუეეიტ; აბართქუა რზოჲ ფსრა, ძრა, შთაბარა ზაქუმ არი, მაკაანაზე ზეზამ აარფ-შეგმ, აპოეტ დუ ივგმთა.

ჭ. ენგელას ალიტერატურაზე იპონ—ინალკაჲ აზე-იფშე ყაზშაქუა ინალკაჲ აზეიფშე თაგვლაზაარაქვგ (*типическое в типических обстоятельствах*) ჰია.

ალიტერატურაზე ჭ. ენგელას არი ეიფშე ადწა დუ-ლუა იყაიწაზ ალაგაგ არი აპოემა „იგორ ირ ირეზპიააჲ აჲია“ ავგმთა დუქუა ირეიფოჲ.

აიაშთაზგაგ, არი ავგმთა ზლაკიაფიოს აფს ყალთეი-თეი, ნასგაგ იარა ვუიფთეი შთა იწლაშოტ 755 შოგქუსა. ამითალა უამა იაჰყუგოჲ, აბა ჰანაფხაო გუახუარა დუს იჰამოჲ დაარა ისირძანგ იახაჲუ აყნეტი. ქოგრფშეგვას იააგაბ აეტორ იყაზარა უზგრბო აკვფწიახაჲ: „... იგორ ირ დონ აშოყა იგოიტ. აბარ არეცპარა, აწარ აჲქუა რახა იფხაანაკოიტ; აბგა დუქუა აგუაზარაქუა რახმატი ირეკქმაქარუეიტ; აუარბაქუა კიიუა, აბაჲქუა რახა აგგგ-შიგვ ირეფხაოიტ; აბგა ხეჰქუა აკუალძე ყაფშქუა ირეი-შეუეიტ.

ო, აურესქუა, უაჲაშთა, აჰიაა შინახგსნგ შინგქულტ შიარა!“

ზაკუტი სახაა სირძაქუოუნი!

ხეა-ფეშბა ჰიოუ რგლა აეტორ, იაფხაო ზენი-ნეტქე-ნი
ქაძი ივეილაგელო იყაიწეიტ. აფსაბარა სახაა სირძაქუოუნი
ალა იზუმდგრხოუაში იშოციგაბროუ იგორ ირ რზე. ას
ალა, აციგაბარა იყალო იარბოუ, იაქტიარნე აფსაბარა
სახაა არბარა იფსახძამეკუა იყაზარა დუ ითახეუბ. არი
ეიფშო აეიაქუა, ასახაქუა ხაჯეყოუ ჯარაე მაცარა აქუმ,
ახე ინარკნე აწეზუანძა უავე ილაფშო იზგრეუეგომ ისირძოუ
ასახაქუა, აპოუქუა, აეიაქუა.

ავემთა ზეგაგ აეია თყაქუა რგლა ივუბ!

ურესტიგლატი აქეოდალტი ლიტერატურახა „იგორ
ირ ირგხპიააუ აეია“ იავეაგელო ვემთა ჰამამ მაცაანა იაარ-
ფშოუ ავემთაქუა რახა. არი ავემთა ადდაგაგ იყაზარ ყალა-
რგნ ავემთა დუქუა, ახა ურთ ავემთაქუა მაცაანა იაარფ-
შოგმ, უი ეიფშო იყოუ ვემთაე აიდგრეფშოგრგაგ, ზეგა
აკოუბ არი ავემთა აწაკე ძრა აქუმ.

„იგორ ირ ირგხპიააუ აეია“ ზვეზ იფსახეკეკუა აკულატუ-
რა ზმაზ უავენ, იზბან აქუზარ, აკულატურა დუ იმაქუა ას
ეიფშო იყოუ აკრა ზალშოომეზტ. არი ავემთა დუ იაპნარ-
ბოიტ იფსახძამეკუა აურგს ეილარ დუ აეოგტიძანგაგ უსყან-
ტი იამთალა აკულატურეი ალიტერატურეი ბზიანგ,
ილულუანგ იშორგმაზ. ახა უსყანტი ალიტერატურა აწა-
კვი, ნასგაგ ალიტერატურა „აკაგფხაშეი“ იახატი ილი-
ტერატურა აწაკვი აკაგფხაშეი ეიფშოგმეზტ.

უსყან ლიტერატურას იყაზ ეიპარაე აუხუამაქუა
რქოვ იზგფხაოზ ადინ ხაწარატი შიუქუა რაკუნ, ეგაგროთ
აშიუქუა—ავემთაქუა გყან, ახა ურთ ეიპა იმაქვენ.

იშოაიდგროა ეიფშო, ურესტიგლა XVI შიგშოგქესა
აივშოამთანძა შიუუ კაგფხარა გყამეზტ. იყაზ აშიუქუა
ეიზანტიანტი უჰია იაარგონ. IX შიგშოგქესა რზე ვეჯა
აეშეცა კირილლუი შეჭოდოი აურგს ნბან შაქუდგრგელტ.

უსყანტი იამთაზ ავემთაქუა ნაბელა იხველანგ აკუნ იშო-
დგრკოიუაზ, უი ახვაალარა იმარიაზ უსმეზტ, ნანდგე ნამქოს
იხგრვაალოზ აშეუქუა—ავემთაქუა რხვეფხაძარა სერს-
ციახომეზტ, უი ადაგგე ახველარაან იანგრციეილაგოზ რა-
ციან, იდგრნგ იანეილარგოზგგე გყან. ავემთა იანუ აკუნ-
ხურას ახვაალავგ იგუ იაანავგოზ ანბეეივლო ყალონ. უბრი
ანავსანგგე აქეიტძატი იურესტი ლიტერატურაქვგ
ავტორ ინაპგ ანაწეიმვუაზ რაციან. აბასალა, კერ შიგშოგ-
ქუსქუა ანწლაკა, ავემთა ახვაალაცია ირფსახოუან, ეიცარ-
კოუან, ავემთაგგე რაფხააწიყა იხვეზ იშოივგზ იაანხო-
მეზტ. უს დუნგ იფხაძოუ რაფხააძა ავტორ იივგზ შოივგზ
აშაქურგვლაროუპ, უბრი აქოვნტი, რაფხააძატი ატეესტ
აშაქურგვლარაზგ, აწარა დუ ზმოუ ახველაქუა ფშოიანგ,
ეიდკლანგ, იხვეჯაალოუ იადკლანგ იშოვეწიყაზ იახაი-
ვუაძანგ იშაქედგრგლოიტ; აგხაქუა, აბეივალაქუა, აიცა-
რაქუა უძია ახვაალაცია იახერუზ დგრწოეიუეიტ, რაფხა-
ტი ატეესტ შაქედგრგლოიტ. უი იმარიოუ უსნგ იყამ.
აბას აკუნ აქეიტძატი იურეს ვემთაქუა რქოიანას ირგ-
მას აშეუქუ კავფხარა იალოგაინძა.

„იგორ ირ ირგხპაიაუ აეია“ ხვხა მახლაციეიოზ ავემ-
თაქუა რეიფშოგგე იყამ, იზბან აკუნზარ, იარა იატოუ
ეივტი ვემთაქ მამამ, იყაზ აკ ზაწივკგგე 1812 შოგქუსაან
ნაპოლეონ იქელარაან მოსკვა ანბგლუაზ მუსინ-პუშოკინ
ივგე იალაბლგიტ ავემთაგგე.

მუსინ-პუშოკინ ჰია დგყან აქეიტ ვემთაქუა ეიხვეგოზ,
იარა უბრი მუსინ-პუშოკინ იოუპ რაფხააძა არი ავემთა
ზეფშოა, იახერფშოგ.

რაფხააძა „იგორ ირ ირგხპაიაუ აეია“ აწეხუალა გამ-
ბურგტი იეურნალ „Spectateur du Nord“ აქვგ დახ-
ციეიეიტ კარამზინ.

მუსინ-პუშოკინ „იგორ ირ ირგხპაიაუ აეია“ შოაირტგზ

ეიფშოწიყა იახვღლანგ აპიენთქარ კვატერინა II-ტიი/ აკოპია ლგითეიტ.

მუსინ-პუშოკინ, აწარა დუ ზმამ ა. ჭ. მელდინოვსკიძე
 ნ. ნ. ბანტიშო-კამენსკიი იცვრხერანგ, „იგორ ირ ირგ-
 ხპაიაუ აეია“ იკავფხანგ ითიეტ 1800 შოგქუსაზგ.

XVIII შიგშოგქუსა ანწიამთა ინარკნგ „იგორ ირ ირგ-
 ხპაიაუ აეია“ აწარა დუ ზმოუ აუაა აილერგარა, აშაქურ-
 გღლარა იაქოუპ, უი აუს აზგზუა აუაა მაქცემ, ურთ რახმ
 დიგრვგ გყოუპ, ეგაგრთ ატივლაქუა რქოვგაგ აუს აზგზუა.
 ახა აბრი აყარა აუს შოახერუხაოუფგაგ—იშოახერუაგაგ
 შაკაანა ავგმთა აუნგტი ეილერგამ, ეილკაამ, იდგრმ გყო-
 უპ; იაპპაამ, აეტორ შაკაანა დშაქურგღლანგ დგყამ, უი
 ადაგაგ, აეიაქუა: კაილა, ტროიან, იდოლ, ფოლია, კა-
 რინა უპაა ირგწინაკოუა ცქმაწიყა იდგრგმ, ეილერგამ,
 იშაქურგღლამ. უს ეგაა იყახარგაგ, იფსახგმქუა იდგრუ,
 იშაქურგღლოუ აკოუპ: „იგორ ირ ირგხპაიაუ აეია“ ფიგტი
 ვგმთოუპ, „იგორ ირ ირგხპაიაუ აეია“ ზვგზ აუაავგ იფსა-
 ხგმქუა უსყანტიი აკულატურეი, ალიტერატურეი ბზიადანგ
 იზდგრუაზ აძი იაკუნ, უბრი ადაგაგ აეტორ იშახუდანგ
 აურგს ეილარ რთოურგზ იდგრუან, დგზნგზ აამთალა
 ხშოვგლა ფხაა იგღლაზ უავგნ, იფსადგაგლ, აურგს დგაგლ
 ბზია იბონ, აგურღმარა იგურღმარან, აგუაყრა იგუაყრან.
 უბრი ანავს არაყა იპაიტინგ იახუთოუპ პია ისფხა-
 დოიტ აწარა დუ ზმამ იდგრმცგზ აკვ. მუსინ-პუშოკინ არი
 ავგმთა აარფშოგ იანიკავფხა, იყან ჯოოუკ უბას ზპიოზ:
 ას ვგმთა ზეკალომგზტ აეიგტი ურგსტივლა, აკულატურა,
 ალიტერატურა ზლამაქგზ ალა. უბრი აქოფნტი არი ავგ-
 მთა იეიგტიოშია იხვგ მუსინ-პუშოკინ იხათაწიყაა იოუპ პია.
 ას ეიფშო იყახ აციაფიარაქუა იშოგმცგზ, იშოთაშოამგზ
 აწარა დუ ზმამ რაციავგ ჯა ადგმბალაკუა იშაქურდგრგღლტ-
 იფსახხამქუა იშაქურგღლოუპ აეიგტი ურგსტივლან ლიტე-

რატურალური კულატურალური იშმაქმეზ. იგორ ირ
 ირგზპააუ აქია“ ეიფშ იყოუ ავემთა ახელწიაროქოქ
 აქიგტი ურგსტიგლან აქულატურეი, ალიტერატურეი, აუა-
 იი ამან!

უს შოაკუუ იაპნარბოიტ ატიგლა ათოურგზ, ურგს-
 ტიგლა დუძდა აქოიაშა, ათოურგზ იციგრნავოზ აუა უპაა.

„იგორ ირ ირგზპააუ აქია“ ავტორ იანივგზ იარა
 ავემთა ზლაციაეიო თოურგზლა იანგყალაზ იაპნარბოიტ,
 არი ავემთა ზლაციაეიო, იაპნარბო იყალახაოუ უსუპ,
 აშოგქუსწარა (летопись) პია იზგშთოუ უს შოაკუუ ავურა
 პნარგოიტ.

1185 შოგქუსაზგ ნოფგოროდტი-სევერტიი აპ იგორ
 იაშციეი იარეი მანშიალამრალა ამოლოვეცკია დრაბაშიტ.
 ავტორ ავემთა ივიტ 1187 შო. იახგმგაკუა.

ავტორ იაპირბოიტ აპ იგორ დეიბაშრაზგ იჩოშეი-
 ქეირშიო, დგშოდექულო ეიბაშრა, იშოეიბაშუა, იგორ
 დაწარხანგ დეტყუანგ ამოლოვეცკია დშოვრგო, ნასგაგ
 ამოლოვეც ოვლურ იცხგრაარალა დშოგგეჟუა, სვიატოსლავ
 იფხგმ, იგორ იფჰეგს-იაროსლავნა ლწიფუარა უპაა. ავემ-
 თიქოვ იაბოიტ იგორ ხშოგვდარალა ინგყუარა, იეიბაშრა
 ავტორ იშოგვუნეგო, იგორ ხშოგვდარალა ინგყუარა აუ-
 რგს დგაგლ ზეგაგ გურვას იშოამოუ.

კიევიტიი აპ სვიატოსლავ, აპ იგორ დეიბაშაანდა შოგ-
 ქუსგკ შოგბეაზ, ამოლოვეცკია დრაბაშენ დაარა იიაიარა
 დუ ყაიწეიტ, უბრი იიაიარალა აურგს ბჯარ ხაგმ დუ
 აითეიტ. ავტორ, აპ იგორ დახილაციაეიო ქოგრფშოგვას
 კიევიტიი აპ სვიატოსლავ დიგოიტ, ამოლოვეცკია ხააცანგ
 აურგს დგაგლ ააშთალა ათგნარა აშთაზ, სვიატოსლავ ამო-
 ლოვეცკია დგრიააიტ, იგორ ამოლოვეცკია დაწადგრ-
 ხეიტ, ეითეიტ აურგს დგაგლ აგურვა დუ, აბარ ავტორ

იყიდა: „ალაბა ეიქუნარა ნახატიეიტ აურგს დგაგლ, /
აგურვა დუ ნალაპაიტ აურგს დგაგლ“.

„იგორ ირ ირგხშიაჲ აჲია“ ზევხ აჲციაჲ ზევხ ირგხშიაჲ
აჲფხაჲრა ყაიწოიტ რჩიჲეიდგრკვლარც, რგმჩ ეიბგროთარც
აჲოლოვეცცია რაჲქუფარაზგ: „... აურგს დგაგლ აზგ,
იგორ იხურაჲქუა რზგ, სვიატოსლავ იჲა დევ იზგ!“ აწგხუ-
ტაიგ იააბოიტ აურგს დგაგლ აგურღაჲრა იაჲოჲ იგორ
დგნჲინგ დახააზ აზგ. იაარკაჲქოჲინგ „იგორ ირ ირგ-
ხშიაჲჲ აჲია“ ზლაციაჲეიო უბრი აჲჲ.

აგტორ დგზლაციაჲეიო იყალაზ უსუჲ. აგტორ დგზლა-
ციაჲეიო, აჲფხაჲრა იყაიწოიტ ქუნაგალა რეილკაარაზგ,
რდგრარაზგ, იაარკაჲქოჲინგ ჲალაციაჲეიჲჲ უსყან ურგსტიგლან
ზოაგვლან ააჲთა, აჲციაჲ რეიზგყაზააჲა ჲეიფშორაზ უჲია.

XI—XIV შიგშოგქუსქუა რზგ ურგსტიგლა იაკვზ, ეიდ-
კვლან აჲრანგ, ჲიგნოქარანგ იყამგზტ. აურგს დგაგლ
ხაზ-ხაზგ აჲრაჲქუნგ იშოან, ურო ხაზ-ხაზგ იყაზ აჲგეოდა-
ლტი აჲრაჲქუა რეიბაჲცია, რსუდქუა, რზაკუნაჲქუა, რფარა
უჲია ხაზ-ხაზგ იყან, აჲცია რაჲრაჲქუა რჲოჲ დოუსგ იშოგრ-
თაზგზ იშაჲქუდგრგვლონ. ართ აჲცია რაჲოჲჲ ეიქუშო-
მგზტ, აიმაკრაჲქუა რგმან, ეიწაშგკუან, ადგაგლოი აჲაი
ეიმაკნგ იანეიბაშუაზ გყან. ართ აჲრაჲქუა ეიცგრზეიფშოგზ
აღა დრგეილარგაგ, რაჲოჲჲ, რგმჩი რზაკტიჲამგზტ, რგმჩ
რზეილაწომგზტ, იზბან აჲუზარ, ეკონომიკალა რეიფშოგმ-
ზაარეი, რეიწაშგკრეი რაჲოჲჲ აგნატიჲამგზტ. ირგეილოზ ეი-
ცგრზეიფშოგზ აღა დგზეიგლაწიყააზ აჲრა აჲუნ იჲოაგვ-
ლანგ იაბაშუაზ, ეგაგროთ აჲრაჲქუა აგუხაააგაგ რკვმგზტ
უაწიგ ჲნგ დარა ირგეილარანგ იყაზარგაგ. ას იშოგყაზ
„იგორ ირ ირგხშიაჲჲ აჲია“ იაჲნარბოიტ.

აჲ იგორ ნოგვგოროდტი—სევერტი აჲან, უი იზაიგუაზ
იაშციეი იარეი, სვიატოსლავ აჲოლოვეცცია დანრაბაშუაზ
1184 შოგქუსაზგ აცხგრაარა ირგმთეიტ. ახა სვიატოსლავ

აპოლოვეცია ფეხბაა იანგქუიწა აპ იგორ დაწამგ-
ციტ, იაგიძმეიტ იარა იზაიფუაზ აპცია ეცერზერანგ,
უაპა დაშთა აპაქ დიქმერხერააქუა აპოლოვეცია დრამბა
შნე ხაძე იხე იაირგარც. იშთაიდგრუა ეიფშო იგორ აია-
ირა იხემგუეიტ, დაწახეიტ, იარა იაწახარა აურგს დგაგლ
ალახა ეიქუწარა ანათეიტ.

ავტორ აპ იგორ იაწახარა გუნდოიტ, ავგმთაქოვ
იაბმოიტ იგორ ხაწა ლეგწას ხეილმაშარა ყამწაქუა
დშოეიბაშუა, ახა უს ეგაა. დეიბაშერგაგ ქოვრფშოვგას
იაპირბო კიევეცი აპ დუ სვიატოსლავ იოუბ, სვიატო-
სლავ აპოლოვეცია რაბაშრაქოვ აიაიირა დუ ზგაზ.

ავტორ ააფხაარა ყაიწოიტ აპცია რჩოეიდგვლანგ,
რჩოეიბგთანგ ეიცერზეიფშოუ რალა იაბაშრაკც. „იგორ
ირ ირგხპააუ აქია“ კ. შარკს აბას დახციაქეიციტ: „ამონ-
გოლცია ნქულაშთაზ ალამთალა აურგს აპცია რეიდგვლა-
რაზგ ააფხააროუბ—აპოემა იაანავო“.

აპცია რზე უსყანტიი აამთაზე უს დუნგ იყაზ ზეგაგ
ირგკვენ ამრავგლარაბგნტი აქულარაზგ იააუაზ აქილარ-
ქუა, აპცია ეიცერზეიფშოვზ რალაცია რგნგლარა, რაბა-
შრა, რაქუფარა. ავკვ უბრი აზგ ააფხაარა ყაიწოიტ.

ავტორ ეიპარაქ ივგმთა იაირბო კლასსლა იარა დხეი-
უოუ აუაა როუბ, ჯარაქ აყარა ანხაციაგაგ დრგხციაქეიციტ,
ახა უს იშოვყოუგაგ „იგორ ირ ირგხპააუ აქია“ ზგვზ ილშო-
ეიტ ხშოვგლა უსყანტიი აუაა შარდაძი დგრხგპაიანგ,
აპცია რეიმიკ, რეისრა, რეიჩგჩარა, რეიწამგერა უპაა
იაყუწნგ რეიდგვლარაზგ რააფხაარა, ეიცერზეიფშოუ,
აურგს დგაგლ ალაცია რაქუფარაზგ—რაბაშრაზგ.

ავტორ ყახარა დულა იაპირბმოიტ უსყან იშთავგლან
აამთა, აიქუცაარა ზეიფშორაზ.

იშთააბო ეიფშო ავგმთა ხგს იამოუბ „იგორ ირ ირგხ-
პააუ აქია“, ზნაზგ უავგ იგუ იაანავარ ყალოიტ არაყა

ზეძმახუ აპო აპ იგორ მაკარა იოუბ ჰია. მამ, წინგაგ, ავემთა ზეზუ, ზეხად ახუ იგორ იოუბ, ახა მწიგნოფმთა გას იგორ, ეიპარაქ დეზლაკიაფიო, აპცია რაბა იოფილას ჰია იაირბო კიეცტიი აპ სვიატოსლაე იოუბ. აეტორ იშოი-პიო ალა კიეცტიი აპ სვიატოსლაე გრა იმამ. უბრი ახო-უბ სვიატოსლაე იგორ იახა ირხანგ იმატემეუა ახოფნგჰია ზეკაიწო, აბარ სვიატოსლაე იაქიაქუა: უბასყან სვიატო-სლაე დუ ილაღგრძ ალაქათეფ აქია იხავეიქება ილგეიქსში-ეიტ, ეგიაფიეიტ:

„ო, სარა სეკუნცია, იგორი ვსეეოლოდი! ცეკეა შია-ლაგუეიტ შიარა აპოლოფეცია რედეგელ ასალა ილაღგრ-ძეშო იშეგრტიაარც, ახავედეგე შიხე იაშეგრგარც, ახა ხადე ამამეუა შირიაიიტ შიარა, ხადედა იკაშითიეიტ აჩარხუ-ცია რში... ახა იაშეგრჰაიტ შიარა სარა სხახუ რადნეშ!“

ათორგხ იშოაპიო ეიფშო, იხლაშაქუფელოუ ალა იარა კიეცტიი აპ სვიატოსლაევეგე იმატემეუა ივეზცია აპ-ცია რეიფშო აგხაქუა იმან, ურთ იგხაქუა ირცკენ, იაპ-პაპ, ივეზცია აპცია რაბაშრაზე აპოლოფეცია ანიცირ-ხრაიუან გყან,—აპოლოფეცია—აურგს დეგელ ეიცვრზეიფ-შოგზ ალაკია აპცია რაბაშრაზე იცირხრაიუან. აეტორ იდგრანგ სვიატოსლაე იგრაქუა აირბომ, დავსუეიტ. უი უს ზეკაიწო უი აუბ, ავემთაქო დაირბარ ითახენ ავეგ ზეგ-ძამგზ აპაქ, ზეგეგ ზქოფეშოგშოახ, იარა აეტორ იდეალს იიფხაადოზ ეიფშო აყახშაქუა იითეიტ აპ სვიატოსლაე. სვიატოსლაე დშოარბოუ ეიფშო იყოლ აპ იბირაყ იაწაგ-ლოიტ ეგეგროთ აპცია ზეგეგ, ეიცვრზეიფშოუ რალა იაქუ-ფარიან—იაბაშრაიან ჰია იგუ იაანაგონ „იგორ ირ ირგხ-პიააუ აქია“ ზეგზ აუაგე.

აეტორ იახუთამეუა იფხაადეიტ, კიეცტიი აპ სვიატო-სლაე ქოგრფეშოგვას, ბირაყს დარბანგ, ნასგეგ იგრაქუა ააირფშოგრც.

პროქესსორ ნ. გუდზიი აბასგაგ ივუეიტ: იალშარიტ „იგორ ირ ირგხპიააუ აჟია“ კიევიტი აპ იდგელოზ მუჟაჟი ივგზარ. იგორ ამოლოვეცია დანრგწიხა, მდგნარა მნჟაპა ყალა, სვიატოსლავ იგუ ითეიკვიტ ამოლოვეცია დრაბაშნე იქუიციარაცე, ახა ურთ რგქუციარაზე ამრ დუ ათიხენ, ეიდგელატიენ აქცია რგმჩქუა, რგლშოარაქუა ზეგაგ, იდგრბატიენ ურთ აქცია აძიადიალა ამოლოვეცია რაბაშრაქოვ ეგაშორგლეშოოზ, იგორ აეგაგ შთილგშოაზ ეიფშო. უბრი აქცია აძიადიალა ამოლოვეცია რაბაშრაქოვ ეგაშორგლეშოოზი, უსყან აზე ილულუაზ — ამოლოვეცია იცყაა-შიყაა რგქუწარაზე აქცია ზეგაგ შთეიდგელატიენზ რბატიეს იადზარ აღშოონ „იგორ ირ ირგხპიააუ აჟია“ ჰია.

იალშოოიტ პროქესსორ ნ. გუდზიი დგზლაციეიო წაბრგგზარგაგ, ახა ზეხა იშოაჰპიაზ ეიფშო სვიატოსლავგაგ დგგრაიდანე დაუყახეზ, ნასგაგ იალშოარგზმა ამოლოვეცია ვგზას იშთიხენე აქცია ირაბაშუაზ აუავე ეგაგროთ აქცია იგურა რგარც? სვიატოსლავ ამოლოვეცია შთიცირხგრააზ მადანე იყაზმა? აუს ზლოუ უიგაგ აქუდამ. აუს ზლანე იყოუ აეტორ ქოვრფშოვეას, ბირაყს იშთიხეზ აუავე გრაც იმამქუა დაირბეიტ.

„იგორ ირ ირგხპიააუ აჟია“ ლიტერატურატი ეთანრ ჰასაბლა — ხაწარატი ეპოსუპ (*героический эпос*). აეტორ აქცია რეიდგელარაზე რაიფხაარა ადაგაგ იაპირბოიტ ურთ აქცია რხაწარა, რგლშოარა. იგორი ვსეეოლოდი იაგაა დრგზგუააზარგაგ რხაწარეი, რეიბაგარეი დგრზგჩხოხუოიტ. ურთ რაწიხარაქოვგაგ რხაწარა დალაციეიოიტ.

შიარა ზხემდგრუაზ, ამჩი, აიბაგარეი, აღშოარეი, აიბაშრა აშკვლარეი რაქუნ აიბაშვე დგზლაყაზაარანე იფხააძიზ. ვსეეოლოდ იეიბაშყია აბას დრგხციეიოიტ: „სარა სუაა, ქურსკაა, იყაზოუ, კვრ იალაფშოხლოუ უაა

ტოსლავ იზე აცილარქუა ინახუაფხაგემ ანგრაბო იგორი ანაფ
 ფნეჰია ირთოიტი აურგს დგაგლ აგურვა ნაიფაჰ-აბჟე
 იგორი დხენჰინე იაარა აუაი შვიფურღოჲ ნაბღოტი სურფა
 ავემთაქოჲ ისირძანე იაარაფშოჲ იგორი იფჰიგს იაროს-
 ლაენა ლსახაჲ. იაროსლაენა ლხაწა ირ შოაწახაზი იგორი
 დეტყუანე დშოგრაგაზი ანლაჰა აქალაქჲ პეტრიელჲ აგუ-
 არა დეტყუგლანე დწიფუეიტი: „სფერანე სცაჲ, ლძოიტი,
 სკუკუღა სცაჲ დუნაი ახა სფერანე, ისგრაბაჰჲ იფსგლ-
 ციაღეზეჲ სმაღრა კაიილა აძემჰას აქოჲ, იქოგსრგკქაჰაჰ
 აჲ იცაჲ-იეგ ლულუა იამოჲ აშაარწიფრა ხურაქუა“. ნას
 აფშოეი ამრეი ირზერხა ანაფნეჰია რგლთოიტი ლხაწა
 იგორი აცხერაჰარა ახირემთაჲ აზე დავაჰაჰოიტი დნებრ:
 „დნებრ, ზეხად დუჲ, ხარა ინავხაოჲ! უარა ახაჰიტი შხა-
 ქუა ილუხნე იუგაეიტი, ამოლოვეცია რგდგაგლ უაგულ-
 სნე! უარა იშთფაჲ იუმა უქუნ, იუგონ კობიჲკ ირ
 რყუნდა სვიატოსლავ იკანჯაქუა. დგსზაიგა სარა, აჰ, ბზი
 იზბო, სგზქოგვუჲაჲაჲა, ციკჲა სგლაღგრძ ამოაქუა იზგსმგ-
 შოგრაგე ამშოგნახა!“ იშოაჰბო ალა იაროსლაენა ლხაწა
 დხეტქუშიაზ გუნგლგოიტი, დარგუჲაჲოჲეიტი, იაროსლაენა
 იგორი იზე გუჲ-ფსგჲ ალა იყოჲ ამა შოლაჲუჲ აამოიტი.

სვიატოსლავი, იგორი, იაროსლაენეი უჰია რსახაჰაქუა
 რგდა ამოჲმა აქოჲ უამაშია იბზიანე იარბოჲჲ აიბაშრა
 სახაჰაქუა: „აურგსქუა—აღი დუ ეიწჰაჰაქუა კუალძგლა იზგ-
 რკაჰაიტი... ახუაშოა აჩონე შგჲა აბართ ირკუაჰაიტი ამო-
 ლოვეცია რბოლჲ ჰგვგარქუა, ახტოაქუა რეიფშო იკუა-
 ლაჲაჲა ასაზან ინეტულოეიტი, ინეიზგრეეიტი ამოლოვე-
 ცია... ადგრკაჩონე შოაინდა აშოაფშ შაარწიფრა იდნარ-
 დგრაჲეიტი აციგლაშოარა, აფსთჰია ეიქუაწიჰაქუა ამშოგნ
 ახატი იაახალოიტი ირხაფარც რთახუჲ ფშგ-მრაჲგ, ურთ-
 ქუა ირგლოჲჲ ილაჲგ-ლაჲგჲა ამაციგს იაწიჰაქუა. ადგდრა
 ლულუა ყალარცჲ იყოჲ... აბრაჲა აფსაქუა ფგწიწიჰაჰ,

აბრაცა აქიქუა ქვეყაყუაბ აპოლოგეცია რქულდ ზელ-
 ფაქუა იახაქუშოი კაილა აძაქუგ... ადგაგლ ფეხუფაფხუ-
 რიტ, აქქუა ხუაშხა ილუეიუეიტ, ასაბა ადიქუა ხნაჭოიტ მსმქა

არაცა იაბოიტ აეტორ ისირძანგ აიბაშრა სახაა შო-
 აირფშოუა, ას ზელშოზ აიბაშრა იალაზ, მა იზდგრუაზ
 იაკუხონ.

იშააბო ალა აეტორ იტაგლა უამაშია ბზია იბოიტ,
 აგურღაარა დაცურღაოიტ, აგუაყრა იარგაგ იგუაყროუბ.
 არი აპოემა დუ ფსრა ზექუდამ, ამეტაჭორაქუეი, აეპიტეტ-
 ქუეი უჭია იამოუ რგდაგაგ ქგდა ყაზშანგ იამოუბ აუაგვ-
 ტიგვსეი აფსაბარეი იაკნგ არბარა. აფსაბარა არაცა მა
 იგვზა ბზიოუბ, უავგ იცხრააუეიტ, მა იალოუბ, უავგ
 იფგრხაგოუბ. იაყალოზაალაკგაგ აფსაბარა ალოუბ. აფ-
 სტიქუა, აწიია, ადგდ, ამაცეფს უჭია იყალო ეიგურღა-
 თოიტ, მა ირთახგმ. ლახეიქუწარგლა იფგლოიტ იგორ აფ-
 საბარა, ეიბაშრა დცარც აწიეიდგელარა დანალავო, აფსა-
 ბარა იზლალშოალაკა იგორ დშოგმანშოალამაშოა ინარ-
 დგრგრ ათახგუბ: აბარ იგორ დანდგქულაშოა ამრა ატგვ
 იაკუუეიტ*), ლაშცახოიტ აქ იმვა იმბო; ადგდ, ამაცეფს
 იგორ იზგ წიეი შოყამ იდგრდგრუეიტ, აფსაატი, აგგ-
 შიგგ—ზეგაგ ადგრრა ირთოიტ იუს შოგმანშოალამხო.
 დიგვგ აბქალა აპოლოგეცია რგუ რჩოანნაწოიტ იგორ
 დშოაიუა, აწარ, აქუღმა, აბგახუჭქუა უჭია ზეგაგ იგორ
 იცხრაავგმ. აპოლოგეცია იგორ ირ ნფგრხხაა აჭასკაგნ
 აზგ ლანარყუეიტ ირგქაშანგ, აწლაგაგ ალაბა ეიქუწანგ
 აქუცია ლანარყუეიტ.

იგორ იჩოძანგ დანგხგნპიუა იყურშოანგ იყოუ აფსა-
 ბარა ზეგაგ იარა იცხრააუეიტ, იარა ეიგურღაოიტ.

*) ამრა ჩიეილა იფმბარტი ამრა იაწიახუეიტ.

AD 350

„იგორ ირ ირგზხაიაუ აჟია“ აქვჲ აფსაბარა აჟავ იტოფშა
 იციაჟიოიტ.

აპოემე ეპიტეტლა უამაშია იბეიოუბ, ურთ უმინტეკტა
 ქუეი აიქვარფშორაქუეი აფსაბარა აქვუნტი იაავოუბ: ბოიან
 აწლა შახუთა რაცია ზმოუ, აქუჯმა ხუა, აფთა აწაყა
 ილუეიუა აუარბა, ახაშეცბა; ვსეეოლოდ — აღუმპეი ააპკ;
 კონნაკ—აქუჯმა ხუა; აპცია რხე ამრეი, ამზეი, ახაშეცბაქუა
 შია დრეშთოუბ; იაროსლავნა—აქუეუუ დადიკვლოიტ, აპო-
 ლოვეცია—აჩჩარხუცია უბას იწავგაგ.

აპოემე ხე-ხუთაქნე ეილოუბ: ალაგამთა, აგუთა, აღ-
 გამთა. აგუთა დვრჯავგ ხე-ხუთა ხუქქუანგ იშოოუბ: რაფ-
 ხატიი—იგორ ეიბაშრა იდიეჭულარა, ავბატიი—სვი-
 ტოსლავ იხე აშია; ახტატიი—იგორ იგეერა.

„იგორ ირ ირგზხაიაუ აჟია“ დაარა კვრ ზწახუა
 კულატურატი ვემთოუბ, შარა კრიტიკალა შაზნეინგ ეი-
 ლანგ იავულოუ ჰხე იაპარხუაროუბ. ამარკსიზმ იშოაპიო
 ალა ადა ალიტერატურა უაპა ზნეიშია, ეილვრგაშია ამამ.
 აბურეჟუაზიბატი ნაციონალისტცია არი ავგმთა დუ ათო-
 ურგხ, იანვგზ ამითა იყუეგანგ, ავგმთა იაწინაკუა ხეარ-
 ნაანგ XIX—XX შიგშოქესქუა რხე ამონარხიბატი ნაცი-
 ონალისტტი იდეოლოგიაზ რხე იადვარხუარ რთახენ.
 ანაციონალისტცია—მონარხისტცია „იგორ ირ ირგზხაიაუ
 აჟია“ ამონარხია არლულუარაზ რგმაწ ადვრურკ იაშ-
 თან, ურთ ირპიარკ რთახენ,—აბარ იშეგმბონ იურგს
 ეილარ ეიეტეიბა აახგს ამონარხია იაპიონ, ბზია ირბონ,
 უბრი აქვუნტი ამონარხია — აპვენთქარ იურგს ეილარ
 დრემამქუა აკვგ იაფსამ, ზაყა აღშოთ ალა ამონარხია
 რგლულუატიუბ შია. იურგს ეილარ ეიეტეი აახგს ამონარხია
 ბზია იშოვრბო ავურა შნარგოიტ „იგორ ირ ირგზხაიაუ
 აჟია“ შია უბას იწავგ. არი ეიფშო იყაპ აციაჟიარაქუა, ათო-
 ურგხ არეიცაყადარა ამარკსისტტი ლიტერატურა ეილვრ-

გარა იცუმა-შიყმა იქუნაწეიტ, იზბან აქუნარ XI—XII შიგ-
 შიგქუსქუა რზე ადიახატეი ალაკია რაბაშრეშე მძღვრე
 დალტი აქცია რიხეიდგრაკლარც რაიფხამარხ მძღვრე
 XIX—XX შიგშიგქუსქუა რზე ურგსტიგლან ამონარხიეი
 რეილარვაშარა, რაქტირა იანანავო აურგს ეილარ რთოუ-
 რგხ ამდგრროუპ, მამზარგაგ, იდგრნგ არეიცაყმაროუპ,
 ახერნააროუპ.

აურგს ეილარ დუ ამონარხია ბზია ირბოზუ ირგმბოზუ
 იაპნარბოიტი იარა ატიგლა ათოურგხ, ატიგლაქთვ კლას-
 სლა აიქუფარა იყაზ, აურგს ეილარგ რეიპარავდაყ ამონა-
 რხია ეერომა იაყთანდარმგზ იანაკუნაალაკა ბზია ირბო-
 მგზტი. უს შიაკუუ აგურა პნარგოიტი ბოლოტნიკოვი, რახინი,
 პუვაროვი უპია აპიგნთქარცია რახპიარახე ანხავჯეილარ რა-
 ფხმა იგვლანგ რეიბაშრაქუა; უს შიაკუუ აგურა პნარგოიტი
 1905 შიგქუსატეი არევილიუცია; უს შიაკუუ აგურა პნა-
 რგოიტი ჭევერალმტი არევილიუცია აპიგნთქარ დანახგრ-
 პია; უს შიაკუუ აგურა პნარგოიტი ოკტიბრტი ასოცია-
 ლისტტი რევილიუცია დუ 1917 ში. აზტი, აპომეშიიკ-
 ცეი აკაპიტალისტციეი იცუმა-შიყმა იქუზწიზ.

აკაპიტალისტ ტიგლაქუა ავბატეი აიმპერიალისტტი
 ეიბაშრა აუატიგვსა ალაზგალაზ, ფეხმა აიფშო უაყეგაგ
 ირთახეუპ ანაუკა, ალიტერატურა დარა იაფშგრგაზ აშა-
 რწიგრატი ეიბაშრა ამაწ ადგრურც, ურთ აკაპიტალისტ
 ტიგლაქუა აუავგტიგვსა იკულატურატი რპარა ზეგაგ დარა
 რიმპერიალისტტი პლანქუა რგნავდარახე ირმგზუნგ ირბო
 ზეგაგ ამცა იადგრგოიტი, აშიყუგვცია დუქუა ზეხად აღუნეი
 იადგრუა აბახთაქუა ირთადგრბააუეიტი, ირშუეიტი.

აკაპიტალისტ ტიგლაქუა იპაკურშთანგ იყოუ რგუნმაია
 მკეკუა, ფიხრეი ძრეი ზქუმ შიიკანგ, აღუნეი იქუუ აჯა-
 ეილარ ზეგაგ რხაქუითრატე მვა დგრბო იგვლოუ ასოვეტი
 ტიგლა ზაწიგე აუპ.

ასოვეტ ტაგლა სტალინ იკონსტიტუცია დუ ზაფსო
 ზაწიეკ აუბ აუავეტოეკსა იეულატურატი მძარკა მსკლამე
 ქუნაგალა ეილვრგანგ ეილარგ რგმან აზგრტა. მათა მსკლამე
 ლაქოვ უავეტოეკსა იმთიმბაც, იმთიმბაც ეიფშო აქოი-
 რეი, აზპარეი, ითბაპარეი იაქოუბ ამილათქუა რკულ-
 ტურა, რლიტერიატურა. იარა უბრი ჰქოიარა მვაქოვ ჰხვ
 იაპარხუოიტ ფსრა, ძრა ზქემ ავემთა დუქუა.

აქვრთუა ეილარ ირეილდუ რწეი ლავრენტიი ბერია
 ინაპხვარალა ქვრთტეგლატიი სსრ-ი აფსნეი იიიარა დუ-
 ძბაქუა რგმოუბ.

ეილარ რალიცია კვრ შოვქუსქუა აფსნგ იახავგლან
 ალიტერიატურეი აეულატურეი აიწეზრა იაფვრხავან, ურთ
 აფსუა ეილარ რაშცია აქვრთქუა ირყუგანგ დართა მვაკვ
 იანვრგალარ რთახენ, ახა ქვრთტეგლატიი აკომუნისტ
 პარტია ლავრენტიი ბერია დვზხადან, იცყაა-შოყაა იქუ-
 ნაწეიტ, აუაატეგსა რცვძიძიახაქუა, ეილარ რალიცია.

აფსუა ეილარი აქვრთუა ეილარი ეშარა რხეიბაუნგ
 რგფსთაზარა ლაშთა შაქუდვრგვლოიტ.

აფსუა ლიტერიატურავგვ შაქთა თბაილი ალიტერია-
 ტურატი მვა იანვლან ღაიარა ავემთა ბზიიქუა ამოუბ. არე-
 ვოლიუცია ყალანძა შოყუვკვ ზაწიეკ იაქუზარ იამან,
 იახაა აპარტია იაიძიზ აშოყუვკვია ზგხამ აფსნგ ანავს-
 გავ იადვრუა ეიაველა იყოუბ: ეილარ რპოეტ დ. გუღია,
 დ. კუწნია, ბ. შენქუბა, ხ. ზღაუბა, ი. ძაძახქავრ, გ. გუღია,
 ქა. აგუშია უშია. აფსუა ლიტერიატურა, ართ ავეცია რვემ-
 თაქუა რვდავგვ, იბეიანხეიტ ეითავოუ აკლასსიკ ვემთა
 დუქუა რვღავგვ, იაპაიბა: პუშოკინ, ლერმონტოვ, გოგოლდ,
 გორკიი, შოეკსპირ, ქავქაეაძე, წერეთელი, ფშაველა,
 ყაზბეგი, უშია რვემთაქუა რვლა.

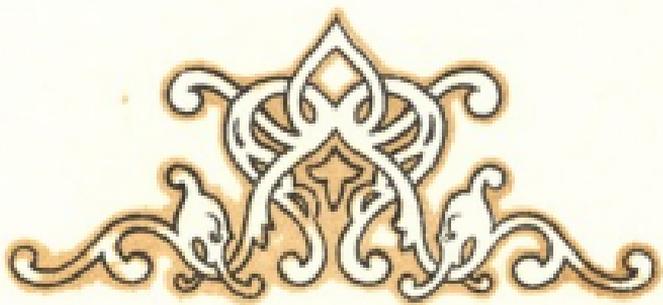
ღაარა ისირძანგ ეითეივრეიტ ეილარ რპოეტ, აფსუა
 ლიტერიატურა აკლასსიკ, აფსუა ლიტერიატურა აშათაკვ

დემიტრი გულია, ფსრა ზქემ რუსთაველი ივემთა დუ, ^{მარკენული} ^{მარკენული} ^{მარკენული}
 ეასცია ზშოუ“.

„იგორ ირ ირვხპიააუ აქია“ დაარა ყაზარა ^{მარკენული} ^{მარკენული} ^{მარკენული}
 ეითარგუეიტ ქელარ რპოეიტ დ. გულიეი მ. გოჩუეი.
 ართ რეითავამთილა აფსუა შიყუფხმაგ იაუეიტ აღშვარა,
 აიდეია დუ ზწაზყუა „იგორ ირ ირვხპიააუ აქია“ იბატოვ
 ბეზშიალა დაფხმარაცვ. იახმაგვ, აკაპიტალისტ ტივლა-
 ქუა ასოვეტ ჰიენთქარრა იაკურშვანგ იყოუ ასოვეტ
 ტივლა იახაშრაცვ რჩანანაზდგრხოო, ჰამჩი, ჰალშვარეი,
 დანაზნე ეიფშოვმკუა იაკნე იანგყოუ, ქელარგ ზეგვ
 აძიკ იეიფშო იანგხოო რფსგ რთეირც აკომმუნისტ
 პარტიანგ, სტალინ დუ იზგ, „იგორ ირ ირვხპიააუ აქია“
 იაჰნარბოიტ თოურვხლავგვ, ეივტი აახვს აურვს დგვგლ
 იქუნხო იუაა ატირა შავრთახემ, რფსადგვგლ რფსგ
 შოაქურწო, აქულაცია იცყაა-შიყაა რგქუწარა ესქავგვგ
 იშვანგხოო.

ვლად. შან.

საქართველოს
ხელისუფლების

გზაჯვარედინი

ს ს ს ს

ქია-ხეშეცბაკ ამშოუნ ყზბ გუართა
ირშეთეიწონ: იზხდომ უი რატხდადა,
აჟიქი იაროსღავი° აკასოგქუა° რკო-
ღქუა რქათხდა რედეღია° დეიკზზზზ
ახაწა ჯბარა მსტისღავი,° ზეიღმა
ღყამ რომან° სვიატოსღავ-იფეი აშია
რზაჰიონ. ბოიან ქია-ხეშეცბაკ ამშოუნ
ყზბ გუართა ირშეთეიწომზტ, ახა
იყაღაშუა ზჰიომ ინაციაქუა (აშია
ბციჰიომ) არახუცქუა ინარქორშუან,
ნას ურთ არახუცქუა აჰცია ახდ-
ათშუა დღვრგონ.

ჰაღაგაპ, აიშცია, აბრი აჟიაბჟ
აჟიქი ვღადიმირ° ინაირკნე, ზზშოქკ
ბაალუღუანე ზხაზე იყაზწაზ, ზგუ ხაწა
ლუღუარაღა იზრწარგზ უაჟიქი იგორ
იყენდა; აბრი აიბაშრაზე ლუღუაღა
იჩანეიბითა აპოღკ ჯბარაქუა იმანე
აპოღოვეცცია° დრქუღჟეიტ, აურღსქუა
რღგღღღ აზე.

უბასყან იგორ დხდათშონე ამრა

დაშუა დანახუათუშ, იბეიტ: უბრი/
 ახდტი ირ ზეგდუ აღაშცარა შხურხა-
 ფაბ. უს ნარეიჰიეიტ ირ: „საშცია, არ!
 ჰარშერ ეილდუპ, ჰტყუანგ ჰარგარ
 აწკეს. ჰნარგქუტიაპ, საშცია, ჰჩრუ
 თოულანქუა, ნას ჰანძაათუშგლაპ დონ“
 იაწია“! აჰ აიცრაშიარა იხშუგუ იცია-
 გჷეიტ; აბრი აციგმა იაბჰიანუ იიბაბ
 აწკეს ეიააიტ დონ დუ აბარა იგუ
 აბჰიარა. „ისტახუპ, იჰიეიტ, სუტსა
 ფუსწიარცუ აპოდოვეცცია რდოუ აწუ-
 ხუან; შიარა, აურგსქუა, სშიღდანუ
 ისტახუპ სხუ თასგრხარცუ, მა სკუადდ“
 ხდღუადა დონ აძუ ბჷიერცუ“.

ო, ბოიან, აჷიეტო აამთა აყარმა-
 წეს, გუანზდა აწლა უნგქუთუადა-ააქუ-
 თადო, ხშუგვდა ათუთაქუა ურგწადანუ
 უფერუა, ხდუძდა-ფშუადა აბრი აამთა
 აკგანკ ინეიდარსნუ, ტროიანაა“ ურგშ-
 თა, უკუა აღიქუა უნარხესნუ აშხა
 უნარხადანუ, აბართ აპოდკქუა აშია

რბუჰიარ! აშია იზჰიატიონ იგორ¹⁷ ურ
 იმლთა (აბას): „ფშატილაკუმი ანდ¹⁸ შუკა
 ბაქუა ადო-დუ ანდ იკღბცა; ფსაა
 გუართამ დონ დუ ანდ იკუა ინეიუა“...
 მა (აბას) აშია ჰიატიონ, ბოიან იყა-
 ლაშა ბჰიო, ვედესოვ¹⁹ იმლთა: „არ-
 ქუა კდრკდრუეიტ სუღა“ ნერცი,
 ანდ-აფშა რშთებე გოიტ კიევ“...¹⁵

აბკდქუა ადრჰიოიტ ნოვგოროდ,¹⁶
 პუტიდოვ¹⁷ იგდოუპ აბირაყქუა; იგორ
 იაშა ბზია ვსევოდოდ¹⁸ დიზფშუპ.
 უს იჰიონ აბრი ადუმივეი ააპკ ვსე-
 ვოდოდ:

„უარა ადოკ უოუპ სარა იაშას
 ისემოუ, უარა ადოკ უოუპ ლაშარას
 ისემოუ, უარა ილაშოლუ, იგორ! ჰარა
 ავჯაგდ სვიატოსღავ ჰაიფაცოლუპ.
 აკუადრქუა რქუწა, საშა, ურჰუ თუ-
 ლანქუა, სარა სტიქუა ხოილუპ, აკუა-
 დრქუა რქუუპ, უანდ იყოუპ ჰაფ-
 ხდაყა კურსკ.“ სარა სუაა, კურსკაა,²⁰

იყაბოუ, კერ იაღათუშოხმოუ უაა ღუ-
 ლუაქუოუპ: იხუჰნატი იიბაშუჰბუჰ
 ბუჲ იაშუცღან, აკუადდ ხეღუაქუა ირ-
 წაადან, აფსა აწუხუა ღარა რხე იციჰმ-
 ჰან; ამჰაქუა ურთ ირღერუეიტ, ათა-
 ჰარაქუა ურთ უაჟი ირჰმბეიტ; რხ-
 ჰაქუა ხოიოუპ, რხეცქუა რხხოუპ,
 რაჰიოაქუა ხეუპ, ღარა რაკუბარ იშოა-
 ყდო ადოჲ იქუუპ, აბგადუქუა რეიტუშო,
 ხდჲ ბილოუ აკჲ ყაჰწიანღაბჰიო, რაჰ იბჲ
 ახდ-ათუშოა“.

უბასყან იგორ იხდტიჲ შკჲდ იშაპჲ
 ნკჲდჲუიკჲნ, ღრჲჲჲიღან ადოჲ ღნჲქუ-
 ჲჲუიტ. ამრა იმჰა არღაშუცონ; აწხ
 იაბტიიბ ადჲდ მაცოჲს აფსაა არჰჲჲ-
 ხოიტ; აგჲგშიჲგ რჲშთჲბჲჲ გჲჲუიტ
 ააიგუა, დიჲ¹¹ აბჲჲ გოიტ აწღა აქუცი-
 აჰჲ, ირღენაწოიტ იაბჲჲჲრჲრაბჲ ირ-
 ბჲმღერუა ადგდჲ, ვოდგა,¹² პომორიე,
 პოსუდ, სუროჲჲა,¹³ კორსუნ,¹⁴ უარგდჲ,
 ტიჲუტიარაკანტიი იღოდ!¹⁵ აპოდოჲჲჲჲ-

ცოა იღბმეზ მჳა ჳრჯცლა ეიბარჳნჯ
 იცეიტი დონ დუ ანდ: რუარდჳნქუა
 აჳრჳთაჳია აწიბჳლი რუშთბჳ გოიტი,
 ირჳაბ ამიშთენ ყუბქუა რეიფიშთ. იგორ
 ირ დონ აშთჳ იგოიტი. აბარ არჯცჳარა,
 აწარ აჯქუა რანდ იფხანა ცოიტი; აბგა
 დუქუა აგუაჳარაქუა რანდტი ირქუმა-
 ქარეიტი; აუარბაქუა კიიუა, აბაჳქუა
 რანდ აგჯგ-შიჯგ ირფხდოიტი; აბგა-
 ხუჳქუა აკუადძე ყაფიშქუა ირეიშთუ-
 ეიტი. ო, აურჯსქუა, უაჳიშთა აჳიაა
 შინახჳნჯ შინჯქუდტი შიარა!

აწიბ აუხან, იშთაძომ, აშიათუშ ალა-
 შთარა ნაცურეეიტი, ალაშცარა ადიქუა
 ნხნაჳეიტი; აყარმაწიბ ბჳქუა თენი-
 ხოიტი, ალაჳიაქუა აყურრა იადაგთეიტი.
 აურჯსქუა—ადი დუ ეწიჳიაქუა კუადძედა
 იხჯრკააიტი, რნაბჳ ირთახჳუპ ანდდ, რაჳ
 იბჳ ანდდ-ათუშთა.

ახუაშთა ართნჯ შიჳდა აბართ ირ-
 კუაჳაიტი აპოლოვეცცოა რპოლკ ჳეჳგა-

რაქუა, ანჭაქუა რეიტუშ ოკუნადაქუა/
 ასაზან ინჯქუდუეიტ, ინეიბერცეიტ
 აპოლოვეცია რუჰისახუჭ-ფუშძაქუა,
 ურთ ირუშთარხხნუ ახდუ, ბუხუ ღუუ
 აბარჰუნ ღუხუა აჟივაქუფსაქუა,
 აშადქუა, ახამქუა ცჰას ინერწეიტ
 აბაარაქუეი აჰიუნწიარაქუეი რჰუ,
 იარა უბას უბრახდ იხრუქდან ოქუწანუ
 ოყაზ აპოლოვეცია რციაშიწიატოქუა-
 გდუ. აუხუამა ბირაყ შუკუაჟუაქუა
 აყაფუშ რჰუკუურშუხანუ, ადაბა ყაფუშ
 ახუ რაზნუდა ოჩაფანუ—ახაწია-ჯბარა
 სვიატოლსდაფ-იტა იბუ! ასაზან აჰუ
 იხარყუსუეიტ ოღეგ ოთუკრა ჯბარა.²⁶
 ხარაძა ინაფრიტ! უი მიტი გუნერხაგას
 ახდუშცბაბგდუ, ახდუშ აბგდუ, უარა აჩ-
 ჩარხუ ადაჰია ეიქუაწია აპოლოვეც
 უბგდუ! გზა²⁷ ღუთრუხნუ დცოლიტ აქუჯმა
 ხუა ეიტუშუ, კონჩაკ²⁸ უი იმჰა დონ დუ
 ახდ ირხოლიტ.

ადერჰაჩუნუ შუაანძა აშიაფუშ შაარ-

წიგრა იღნარღერუეიტ აცოღღნ^მშ^არ^ა,
 აფსთჰია ეიქუაწიაქუა ამშ^არ^ა ან^აღ^აღ^ა,
 იანაღლოიტ, ირნაფარც რთანჯუბ ფ^აშ^ა
 მრაკ^ა,^ა ურთქუა ირღლოუბ იღაკ^აღ^ა-
 ღაკ^აუა ამა^აცოღს იაწიაქუა. აღღ^აღ^ა ლუ-
 ლუა ყადარც^ა იყო^აუბ. ხქ^აშაწ^ას იკ^აღ^აწ^აია
 იღ^აფეიშ^ატ^ა აქუა ღონ ღუ ან^აღ^აღ^ა! აბ^არაყ^ა
 აფსაქუა ფ^აწ^აწ^აია^ა, აბ^არაყ^ა აჰ^აიაქუა
 ქ^აშ^აყ^აყ^აყ^ა აპ^აღ^აღ^აფე^აც^აც^აია რ^აქუაღ^ად^ა ხ^აღ^ა-
 ფაქუა იან^აფაქუ^აში^აო კ^აი^აღ^აა^ა ა^აძ^აქ^აშ^ა,
 ღონ ღუ აა^აიგუარაქ^აშ^ა. ო, აურ^ას^აქუა,
 უა^აფ^აშ^ათა აჰ^აიაა შ^აინ^აწ^აწ^ა შ^აიქუ^აღ^ა
 შ^აი^არა!

აბ^არ აფ^აშ^აქუა ს^ატ^არიბ^ალო^აყ^აშ^ა ამ^აღ^ა-
 თ^აც^აია, ისუეიტ ამშ^არ^ა ან^აღ^აღ^ა, იბ-
 ქ^აშ^აანა ირ^ასუეიტ იგ^აღ^არ იპ^აღ^აღ^ა ჯ^აბ^ა-
 რაქუა. აღ^აგ^აღ^ა აგ^აუგ^აუა ან^აგ^აღ^აღ^ა, ა^ა-
 ქუა ხუა^აშ^ანა იღ^აფეი^აუეიტ, ას^აბ^აბ^ა აღ^აქუა
 ხ^ან^აჰ^აღ^აღ^ა, აბ^აირ^აყ^აქუა ირ^აჰ^აღ^აღ^ა: აპ^აღ^ა-
 ღ^აფე^აც^აც^აია აა^აუეიტ ღონ ან^აღ^აღ^აი, ამ-
 შ^არ^ა ან^აღ^აღ^აი; ზ^აინ^აღ^აწ^აჯ^აარა აურ^ას

რზრ ირჯკუშეიტი. ავსთაა ხმშაქუა/ ბეღდა ადოქუა ხერკააიტი, აურეს აბნა რაქუა ურთ კუადძ სათარდა რემვა რკვიტი.

ადუმპეი ააპკვ ვსევოდოდ! უგვდოუბ აიბაშრაქოზ, არ ანქოაქუა რქუურ-პყყოიტი, იფუნხაა იქუუწოიტი აკუადდ ხვდთაქუა ჯოჯრტი აპიადა. უარა, ადუმპეი, უნდტიო კუადდ ხვდთა უნა-ქქო უანდუნკათო აპოდოვეცცია რხე ქვვგარაქუა უაყა იშთადლოიტი, აპია ძრეჟიდა იფუნხააუბ ავარცია³³ რკუადდ ხვდთაქუა უარა უდა, ადუმპეი ააპკვ ვსევოდოდ! აეშცია, ხდძი-ფშეი, ბებ-ბაბარეი, ნასგდუ ბაბ ინდტიო ჰიუნთქარ ტიართა ჩერნიგოვ³⁴ აქადაქა, ბეფჰიოს ბბიანუ, აფშოძანუ გდებ იფჰაი,³⁵ ღებ-ბიბარეი, ღგუბბულრეი ბნაშოთბ იბუ ახურა ბაკუბეი!

იყან ტროიან³⁶ იშიოშოქუსაქუა, იიასიტი იაროსდავ იშოქუსაქუა; იყან

ოღეგ დანქუდოზ აამთა, ოღეგ სვიატოლ-
 სდავ-ითა. უი ოღეგ ავუნტრაქუა²⁵ ანთა
 შადრაქუა აჰიადა ოცყა ოგონ, ანქუა-
 ქუაგა ადგადა იანოგძონ. უი ტმუტა-
 რაკან აქადაქა აქუა ანდო ორუშკა
 ოშაპე ანკადაიკ, უი აშთებე იაჰაუან—
 იაროსდავ დუ ითა ვსევოდოდ, ეს-შეჟ
 ვდადომირ ოღემჰა ოშიაჰაუან ჩერნი-
 გოვ დანდუაზ. ბორის ვიარესდავ-ითა
 ორუხუარა ასუდ რქუა დნანაგჟეიტ,
 ნასგა აჰასკადა იაწიარა თანაჰი-
 ჰიეიტ ჟუგა ქურშიდა ართუს ჯბარა აჰ
 ოღეგ ოგუ ანდუნბაზ აზ.²⁶ იარა უბრი
 კაიდა²⁷ აყნტო სვიატოლპოდკ იამ დი-
 გჟეიტ უგორტო აჩუკუარქუა დრბეჟა-
 ქუაჰიანე კიევეტოი აცქა სოჰიანა,²⁸
 უსყან ოღეგ გორისდავ-ითა²⁹ იან
 აიქუაბარაქუა ორბჰაუან, ოთახონ
 ამრა ანციახუ³⁰ ომოთა ომაზარა, აჰცი-
 რეიმაკქუა რან აუაა რუნწერა რუფ-
 სთაზარა კააქუა. უბასყან აურუს-

ქუა რღგდღღ აქჷ იუარღა-შოარღანღ
 აკუნ იშოეიქუქჷრთუაბ აცოიბღღღღ
 ცოა, ანა ურთ რცენხურას აჷბააქუა
 აყუარაანქუა რხაყრუან, ინეიმწაწა
 აშოარაბღ, აყუარაან ღრაქუა რაჷოა
 შოჯრჷოაც ირჷოონ, აჷბატო ანდ ინა-
 თჯრრაბღ. უბასქუა იყან უსყანტიი
 აიბაშრაქუეი აიქუდარაქუეი რაან,
 ანა აბრი ეიფშო ეიბაშრა უაჷღ იმა-
 ჰაცო.

შეჷ ინარკნღ ხუღთაბზნდა, ხუღთაბღ
 ინარკნღ შოართაზნდა ამჷასრა იაქოჷბ
 ანქოა ძრღჷოქუა, აჷოაქუა აკუადღ
 ხღღთაქუა თჯრხააუეიო, ანდნდა ღჯრ-
 გოიო აჯოჯრ-თსაქუა აპოღოვეცცოა
 რღგდღღ აგუანდღ, იღჯრემ ასაბან აქოჷ.
 აღგდღღ ეიქუაწოა ხყდან ბაჷღა, აჩო-
 ქუა რშაპღ ინაწათსო, აშა ჯქურშოჯნ,
 აურღს ღგდღღ იაბჷყადოეიო აღანდ ეი-
 ქუწარა.

ბაკუ ბჷუბეი, ზაკუ შოთბჷუბეი შეჷ-

და ხარანტიო შეყ-შიათუშ აგვლამთაბუ
 ისაჰაუა? იგორ ირ ირგველუნიტ იგუ
 დადოუპ იაშა ბზიახუ ვსევილოდ.
 ეობაშუან ჩონაკ, ეობაშუან კემშო,
 ახემშო რაან შებჟონ იკაჰაიტი იგორ
 იბირაყქუა. აბრაყა აძლმუ კაიდა
 ახქუან აეშცია ეიცრწიტი; აბრაყა
 აშატი ვე რზმმხჟეიტი. აბრაყა რჩარა
 იადგჟეიტი აურეს ხაწა-ლულუაქუა.
 აიბაშცია აკე იადერშიტი, დარგმუ რხე
 აქურწეიტი აურეს დგმუდ. აჰასკმუნ
 ნეშთაიეიტი აგუ იაბუნე, აწდაგმუ
 ადახმ ნეიქუნაწიან, ადგმუდ ახმ ახე
 დანარყუიტი.

აბარ, აეშცია, გურლმახუ ზღამ აამ-
 თა ააიტი, აბარ აცეჰიორა ამჩ ხნაჟეიტი!
 იგვლტი აგუალ დაჟდბოგ" იმოთა იპოლკ-
 ქუა რქჟ, ინქჟუდჟეიტი ითუჟჰანა
 ტროიან რდგმუდ, იმშჟუნ ყზ მწიო-
 ჟიჰანა, დონ ააიგუა ამშჟუნ იაწია-
 ქჟ აძე თერჩჟჩოლ იაანმნარშჟეიტი;

აძღ ახდგრშოლ იკანაცვიტ ნასღუ ბღან
 აამთაქუა. აჩჩარხუცია ირქუაგვღანუ
 აჰცია რეობაშრა აწუხუა თუწივიტ,⁴³
 იბბან აკუბარ, აეშა აეშა ივიჰიონ:
 „აბრი სარა ისტოუპ, აბრიგდ სარა
 ისტოუპ“. იაღაგაგიტ აჰცია ახუქაბუ
 „აა აღუ“ აჰიარა, ღარა-ღარა აცვიგდარა
 რბეობაუა იაღაგაგიტ. უბრი აამთაბუ
 აჩჩარხუცია ბენდენჯარა აურუს ღგდუღ
 იაქუღანუ ეიმერწიონ, იყარწიონ რნაპ-
 აქუ. ო, ხარაძა იცვიტ (იაგუღაღაგიტ)
 ახდშცბა, აწარაქუა ნუხუა,—ნაყ ამ-
 შოზნ ახა! იგორ იპოღკ ჯბარა უაჰა
 იბბახომ!

ინიბქუღღთიტ იშთახდაღა კარინა,⁴⁴
 ჟაფღიაგდუ⁴⁵ ჩოღა ღუკუა აურუსცია
 რღგდუღ ღნქუღაგიტ, აჟაგა ამცა
 ნქუღღღუა ამცაბბტი ტიღკაღა.⁴⁶ აუ-
 რუსცია რჰისაქუა იწიღუან ამტკუმა
 ჰიონ:

„უაჰა შთა ჰხაცია ბბიარხუქუა ჰხუ

იპაბთაკძომ, ჰაგდუბრბზუცუამ, ბღაღა-
გდუ იააბაშთამ, ახი არაბნი რთმშმშ-
გას ჰია უაჰა იაჰბზყაწაშთამ“. იღბზ-
ღბიტი, საშცია, კიევ გურვადა, ჩერ-
ნიგოვ აქუღარაქუა (ანასუფდარა-
ქუა) რღა. აღახუ ეიქუწარა ნახა-
ტიეიტი აურუს იღგდღ, აგურვა ღუ
ნაღაჰაიტი აურუს იღგდღ. აჰცია ღარა
ეიბაჰონ, რზუშად ეიბაჰიონ, ეგდურთ
აჩჩარზუცია აიააირა რნაჰაჰტუ იაა-
განუ იგეჟუა ინუშთათუშ-ააშთათუ-
შუა იქუნ აურუს იღგდღ, შიახტიინუ
ეშტკ-ეშტკ რგონ ჳნათაკ ახდტი.

აბართ ახაცია ჯბარაცია სვიატოს-
ღავ იფეი, იგორი, ვსევიდლოდი რეიმაკ
აიღარახუ იიარგუეიტი, აისრა, აიბაშრა
აყუნდა ინეიბაგუეიტი. უი ხუჰკკ იააი-
ქუირტიაშია (ირთზნჩშია) იუიტი ურთ
რამ სვიატოსღავ გუჟიღაცოგმა, კიევ-
ტიი / აუავ ღუ; ხღა-გუღა ინეიდუეი-
წეიტი იპოღკ ლუღუაქუა რღდუეი

რჯულები აწიანა რედი, რედი-
 დეიტი აპოლოგეცია რედიდელ რედი-
 ჰაიტი ანუქუეი ათაჰარაქუეი, ირნუა-
 შიტი აძე-მვასქუეი, აძიანქუეი. ითანი-
 ბეიტი აძეზაშქუეი, აბანარაქუეი.
 აჩინარხუცია კობიაკ^ა აგაქთანდტი,
 აინატიჟ პოდე ღუქუა რანდტი აფ-
 შატლაკუ ეიფუშ დრემპეწიჟეიტი:
 კობიაკ დეფსიტი კიევი აქადაქა აქუჟ,
 სვიატოსლავ იაჰთერფარ რთუფ აქუჟ,
 აბრაცა აღეშცი, ვენეციანაანი, აბრაცა
 აბერბენქუეი, მოროვანი სვიატოსლავ
 იღურა აშია აბერჰილიტი, გუბლან ითა-
 ნუ იხციაჟილიტი აჰ იგორ, ამაზარა
 კაიანა, აპოლოგეცია რძე, იანდთანი-
 ჟებ აყნეტი. ითარჟეტი აურეს ხდუ.
 აბრაცა აჰ იგორ ანდტიჟ კუადერ ანდტი
 დაქუტიეიტი ატიჟ იკუადერ. აქადაქა-
 ქუა რთუქუა რედახ ნეიქურწეიტი,
 აგურდმარა აწეხუტია ფწიეიტი.

სვიატოსლავ ფხუძ გუჟ-ჰუჟკ იბეიტი

შთა აჩინარხუცია რასაქუა რღღა ურთ
ანდმეცობაქუა რემწიოქოვაქუა რინდღღა
ხააიტ, დარა რხათაქუაგდუ ეინაიტო
ციყდალა ციგდალა ირშაჰაიტ.

ღაშცარან უი ამშო აჩინ, ირხ-
ღაეიტ ამიშე ვ-მირაკ, ავშაყა მცათ-
შეგდუ ეინულაციტ, ურთ ირგენ ამხა-
ქაქუა ვბაგდუ,⁵⁰ ოღეგვი სვიატოს-
ღავი, აღაშცარა რხათეიტ, ამშოგდუ
იღწააყურღაეიტ, ანდ დუგდუ დღრ-
გაეიტ უბრი აღა აჩინარხუცია.⁵¹ აძმ-
ვას კაიღა აქო აღაშცარა აღაშთარა
იანათეიტ, ბყას თვკროუშია აურღს
დგდღ რჩანდღრგდეიტ აპოლოვეცცია.
შთა ანდმეძღ ანდ-ათეშთა აწინარდიტ;
ამჩემნარაგდუ იაქუშეეიტ ანაქუითრა;
დიგდუ ადგდღ ანდ დღღბააჰრიტ. აბარ
გოტტიი⁵² ათუჰჰაცია თეშთაქუაგდუ
ამშოგდუ იაწია აყურაქო ამია ააცი-
რღრგაეიტ, ანდნდაჰია აურღს ხდუ
აშთბე რგო: ამია ანერჰიააუეიტ

ბუსოვ⁵³ იხაანტი იამთა, შიარუჯა-
 ნოვ⁵⁴ იქო აშაურა უაკვ იგუ⁵⁵ აშქრ-
 ხაწო. ჰარა აიბაშცია უაჟინატი აღან-
 ქოზხრა ჰციოდტ⁵⁶.

უბასყან სვიატოლსდავ დუ აღაღრდ
 აღაჟოჟო აჟია იხმვაჟხა იღოეიქო-
 შიეიტ, იაგიჰიეიტ, „ო, სარა სუჰკუნ-
 ცია“ იგორი ვსევოდოდო! ციკმა ში-
 დაგოეიტ შიართ აპოდოვეცცია რე-
 გოდ ასადა იღაღრდშოლ იშიორ-
 ტიარც, ახმდგმუ შიხუ იაშიორგარც,
 ახა ხმდუ ამამკუა შირიააიტ შიარა,
 ხმდდა იკაშითიეიტ აჩჩარხუცია რშა.
 შიარა შიხაწა გუჯბარაქუა იჯოზრღ-
 ხუპ, ხაწარადა ეიდართოლუპ, იძრ-
 ჟიუპ. ახა იაშშიორჰაიტ შიარა სარა
 სხახუ რაძნეშო! დაგმუბბომ სარა
 უაჟიშთა ზგუამჩი ლულუოლუ, იბეიოლუ,
 ეგეიბაშვ დუუ საშა იაროლსდავ,⁵⁷ ჩერ-
 ნიგოვეტი აჰთნუაა იცნუ, აფუზავ-
 ციეი ათათარციეი იცნუ, სედბირააი

აჰ დუ ვსევოდოდ!¹⁰⁰ უგუ ოთადამი
 უფუნუ უაარც ხარანტი — უადი ინდოტი
 ჰინთქარტიართა უბარც? უარა იუღ-
 შოლიტ ვოდგა აქივაქუა რღა ითერ-
 ჩიჩიანუ იკოუთიარც,¹⁰¹ დონგდუ კუ-
 ადტი ხდუთადა ითუტარც. უარა არა
 უყაზარ, ატი-ფჰიუს ახამუ ღშიზბაარუნ,
 ატიუ ამად დადატიაზაარუნ. უარა იუღ-
 შოლიტ ამცაბბ ჰქუყდო ხქუადა უხეს-
 დარც, გღებ¹⁰² იფაცია ახაცია-ღევქუა
 რღა.

უარა, ახაწა ღევ რიურიკ, ნას
 დავიდ!¹⁰³ შიართ შიაკუდამი ზკუადუ
 ხდუთა ხდუქქუა შარძესოზ?¹⁰⁴ შიარა
 შიეიბაცია რაკუდამი იძერჟოუ ფსადა
 იხუუ დოუმჰეიშია, იბღლუა, ირბემ-
 დრძო ასაკარ იქუუ? შირჟიგდღ, აჰცია,
 ახდტიუ შკდქუა, ზგუ ნდერხაზ ჰაამ-
 თაზ, აურეს დგდღ აზ, იგორ იხუ-
 რაქუა რზ, სვიატოსდავ-ღევ იფა იზ!
 გადიცკტი ილმომიისღ¹⁰⁵ იაროსდავ!

უჩუბჰარაკძანუ უახატოლუპ უარა
 ხაღლა იჩათოლუ უჰიუნთქარ ტიართა
 უგორტიი აშხაქუა უეინატო პოღკქუა
 რღლა იწიგუანუ, აკოროდდ იმვა ფწია-
 ნუ, დუნაი აგუაშიქუა ნღლაწანუ, "ახან-
 თარა დუქუა აფთაქუა ირხერუუააუა,
 აძბავცია რტიოღ დუნაინდა. ადღი-ამა-
 ციესი ბღოლუ უქუარშოჯქუა კმასო
 ადგაღქუა ირნუპ; იაურტიუეიტ უარა
 კიეგ აგუაში, უაბ იხტიოჰ ჰიუნთქარ
 ტიართა უახანატოლუ აყნტი უხუნუ
 ირბუშთუეიტ ახქაქუა ადგაღქუა
 რნავს იყოლუ ასუღთანცია. უიეიხს, აჰ,
 კონჩაკ, ატიოჰ ჩჩარხუ, აურღს დგაღ
 აბუ, იგორ იხურაქუა რბუ, ახაწა ლუ-
 ლუა სვიატოლსღავ იფა იბუ!

უარა, ახაწა ლეგ რომან, "ნას მსტის-
 ღავ!" შიარაკ ბქუმ შინშოჯ ჯბარა-
 ქუა შიუნანუ შიერგოიტი ახაწარა უს-
 ქუა რახა. უხაღაძანუ უძსოიტი უარა
 უღევხა ახაწა უსქუა უანრუშთოლუ,"

აფშა ბრძანებ, აფსაბი აწკან
 აიბირა იაბბბბბბბ იბბბბ
 ააბკ აიფშ. შივვვვვვვ შიბბბბბბ
 კუბდ ბბბბბბ რბბბბ შიბბბბბბ
 ირკკკკკკ აიბბბბ კუბდბბბბ.
 ურთ ირკკკკკ რბბ ბბბბ ბბბბბ,
 ნას ბბბბბბბ რბბბ, ბბბბ
 რბბბბბ, ბბბბ, იბბბბბ, ბბ-
 ბბბბ, აბბბბბბბბბბბ რბბბბ
 კბბბ, რბბბ რბბბ ირბბბბბ
 ურთ ასა ბბბბბბ. აბა უბბბბ, აბ,
 იბბბ იბბ ბბბ ბბბბბბ აბბბ
 აბბბბ, აბბბბ ბბბბბ ბბბბბბ
 იბბბბბბ! აბბბბბბ რბბბ სუ-
 ბბ ირბბბ ბბბბბბ ბბბ რბბბბ.
 იბბბ ირ ბბბბბ შბა აბბბ ბბბ-
 ბბბ! ბბბ ბბბბბბ ბბბ, აბ, რბ-
 ბბბბბ, ირბბბბბ ბბბბ ბბ-
 ბბბბ. ბბბბ ბბბბ, აბბბ ბბ-
 ბბბ, აბბბბბბ იბბბბბ.

იბბბბბ ვბბბბბ, ბბბბბბ

იტყვიან რეზუკგმუ, " იბზიამ თჯრაკ რბ-
 თრააბ შიემწიეჟივა თსაატოქუამ! აირა-
 აირა იატოუ წითათსარაღა აკუძამი
 შიართ აჰაბღაქუა ეიღჰია იშოჟიგა?
 ირბჟიოუაბი შიართ შიეხდტიე კუადდ
 ხღღუაქუა, შიპოღიაკტიათსაქუა, შისა-
 კარქუა? შიეხჰთა წარქუა რღღა ასაკარ
 აგუაში ღღაშიწ აურჯს ღგმღ აბჟ,
 იგორ იხურაქუა რბჟ, სვიატოლსღავ იტყა
 ღეჟ იბჟ!

სურღგმუ უაჟიშითა რადღენ გუა-
 შინა ახმხმაჰია იააიქუთიოლ აქაღაქმ
 პერეიასღავღმ ახმ აცარა იაჟუწტი, ღვი-
 ნაგმუ ძთაბაარახა აჩჩარხუცია რჰჰი-
 ჰიაბჟე იაწავნე იქუშშიე იცოიტი ბხჟთ-
 შთა ციგმოუ აპოღოჩანცია რახმ. ვა-
 სიღმკოვ იტყა⁷² იბიასღავ ბაწიეკ ასა
 წარქუა რღღა იშთბჟე ირგჟეიტი აღიტიო-
 ვეცცია რკუადტი ხღღუაქუა, იაბღუ
 ვსესღავ იხმძ იწაირძიტი, იარგმუ იხმ-
 ჩაგა სათარ ყათუშქუა ღღაშოგწაგღღაბ,

აშაცა შაარწიორაქუ ალიტოვეცია
ასაქუა დედერგუეიტ, აშთახრე
რუატი აქუა დანჯურწა უს იპიეიტ:
„აჰ, უარა ურ, აფსაატიქუა რემწიოქი-
ვაქუა ნარხარკეიტ, რშა აშოარახქუა
იღერბზეიტ!“ დეყამზეტ არა აიაშა
ბრიანისღავგდუ, ეგი—ვსესღავგდუ; იარა
დაძიეკნუ იცია-იქუ ეიბაგა ივანზღ-
შიეიტ იხეტიე ეიმხუცხა იბერღაშო
ფსუ. რჩუშთარკეტი აბექუა, აგურღმარა
ეიხსულდუ, იადერპიოლიტი გოროდენსკ-
ტი იბეკექუა.

იაროსღავი⁷³ ვსესღავაა რმოთაცია
ზეგი! რეხქუა დაშოიერყუ უაქიშთა
შობირაყქუა, ხეძმძღუ ზგაზ შიასაქუა
რთრაქუა ირთაშიწ. შთა უსგდუ იში-
ციეძიტი შიადღუცია რეხმდ-რეფშოა.
შიართ შიუს ხუაშქუა რღა აურღს
ღგდუ იქუჟიგაღო, ვსესღავ იმაზარა
იადშიოფხმადო შიადღავუეიტ აჩჩარ-
ხუცია; ათეძშია ციგმაქუეი აიმაკრა-

ქუეი როუმი იზხყაძანგძუ
პოლოვეცაა რღგძღ აყნტო
ხარაქუა!

აბეჭბატიი¹ ტროიანოვ აშიეშოქ-
ქუსაზე აწიე თეიფსეიტი ვსესღავ² ბბია
იიბოზ აფჰიეზბა ღზხძაღა. იჩჰ ღზ-
ქუტიაზ იშხუა ხარბანე აქაღაქჲ კიევე
ღნაღზხზღან, იფსა-ფექუგძუ ნახიგძეიტი
კიევეტიი ახეტიე ჰიენთქარ ტიართა,
ღზრღფეიტი ურთ ღგღ-შიეგ ააპკხა.
აწიეხ აჩჰაიკუნაშოლნე ბეღგოროღენტი
ანაყუა იაწიეა ღნაღაღჰეიტი, აშიეყ აშოა-
რაზე ღვაგღღან, ეიხაღა ნოვეგოროღ
აგუაშიქუა აამეყყყყანე, იაროსღავ
იხეძ-იფეშა ცყყ-შიეყყ იქუიწეიტი.
ქუჯეძოუშია ღნაღფან ღცეიტი ღუღუტიო-
კენტი³ ნემიგანძა. ნემიგა ახქუა ხსანე
ნემეკოუშია იშთარწოიტი, ირღაჰიოიტი
ჯჰჰტი კაღაკუტიღა, რღფსთაზბარა აღა-
ჰიარა იანზრწოიტი, რციე-რჰე ფსაყყანე
რფსე აღღზრშიეშიოიტი. ნემიგა აყუარა

შაარწიერაჲს ბზიარამ იღაწოლუ, აუ-
 რეს წეიცია რგბავქუა როლუ^{წილუ} იღა-
 წოლუ. აჰ ვსესღავ აუაა რუსქუა იძბონ,
 აქაღაქაქუა შიანუ აჰცია ირიტონ,
 იარა უანღღა ქუჯღმაშია დეჰვუშიო
 ადგდღქუა ირბონ: კიევტიი არბაღ-
 ქუა რქთთბუღ გაანძა ტმუტარაკა-
 ნენძა დნაძონ; ხორს" დუ იმჰა ეივი-
 წიონ ქუჯღმოლუშია. პოდლოცკ იარა იბუ
 აცქმა სოჰიო აუხუამაქსუ შეჟ ნუჰი-
 არაბუ აზარკადღ იასუნ, იარა კიევ
 დანდჰაბ იაჰაუან უი აბუღ. იცია-იჟ
 ეიბაგა იაღაბ იფსუ, იათუნდაჟა დბქუ-
 შიაშიაბ იათუნღღანუ ეიღნარგონ, ანა
 დასსუ-დასსუ აგუაჟრაქუა დრენიან
 იარა. უი იყაღაშია ბდღრუა ბოიან
 ყუშიაგდუ ფუნდა ეიჰიანძან: „იგზბმაღუ-
 გდუ, ეიღყმა-ხფაროლუგდუ, ფსაატო ეიღ-
 ყმაკგდუ ანცია ისუღ რბაცოცომ“ ჰია.

ო, იქაღაშია აურეს დგდღ, ი-
 გუაღაშიონაწუ ფუნდატიი აამთაქუა,

ფუნატი ი აქცია! უი ვღადიმი რ თაჭ-
მაღა ღუმრღრიათაღლომღბტ კიევეტბიღ აშ
ხაქუა. უაჟი უი იბირაყქუა შოლუკკ
რიურიკ იტიხხეიტი, ეგღერთ — დავიღ,⁷⁹
ახა იხარბლღარხხეიტი დარა, აფსაქუა
რაშია ჰიარაგღუ უბას.

ღუნაი აძემვას აქჷ იგოიტი იაროს-
ღავნა⁸⁰ ღბჷ; უაჷ იბემღერუა კუკუუკ
ეიფუშ აშეჷ იღჰიოიტი: „სცაპ, ღჰიოიტი,
სკუკუუხა ღუნაი ახღ სფერნღ, ისერ-
ბააძაპ იფსღღციაღღუ სმაღრა კაი-
აღა აძემვას აქჷ, იქჷსრღცქააპ აჰ
იცია-იჷ ღულუა იამოლუ აშიარწიღრა
ხურაქუა“.

იაროსღავნა აშეჷ შთაანდა აქაღაქღ
პუტიღღ ათძაქჷ ღწიღუაბჷ ჯჷუჷეიტი,
უი ღმეტკუმა იაღოუპ: „ო, აფუშა-
ციგღა! იბბან, აბას უჭართღნხა აჰ
იღღნღ უბისუა უარა? უჷიჷა ღასქუა
ირღწანღ იბერბააუგოზი სგბჰჷგუ-
კააუა იეიბაშცია აღა იხჰაქუა?

იუბილუმობი უარა აჟივან აქოჯ ურთა-
 ჰარაკნე, აფსთჰიოაქუა რეწაჟა⁸⁰ აქუა⁸¹
 რა, ამშოჰენ იაწიოაქოჯ აფრა ლბაქუა
 ჳრბაზო? იზზე, აჰ, სარა სეჟურღმარა
 ეიმხეჟიოა აშაღ იზღღაურღუა?

იაროსღაგენა აშეჟ შოაანდა აქაღაქი
 პუტოვღ ათდაქოჯ ღწიოჟაბეჟ ჳქუჳ-
 უეოტ, ღმეტკუმა იაღლოჟ: ო, ღნეპრ,
 ჳზხმდ ღჟ ხარა ინავხმლოჟ! უარა ახა-
 ჰიოტოჟ შხაქუა⁸¹ ღუხნე იუგოეოტ აპო-
 ღოვეცციო რეღგმღე ჟაგუღსნე! უარა
 იშოთჟაა იჟმა უქუნ, იუგონ კობია-
 კოვ⁸² ირ რეუნდა სვიატოსღავ იკანჯა-
 ქუა. ღესზააგა სარა, აჰ, ბზია იზბო,
 სზბქოჯგუჟააჟა, ციოკმა სღღაღერდ
 აშოაქუა იზხმეშოტრცე ამშოჰენახმ!

იაროსღაგენა აშეჟ შოაანდა ღწიო-
 ჟაბეჟ გოოტ პუტოვღ ათდაქოჯ,
 ღმეტკუმა იაღლოჟ: ო, იღაშოლოჟ, იღა-
 შოაძლოჟ უარა ამრა! ჳეგმღ-ჳეგმღ რზე
 უარა უფხლოტ, უზამანლოჟ უარა!

იბზ, აჰ, სე სემეშე, სეპეტეგუკააააა
იეობაცია უმრახუაგა ცაქუა იბეღურ
ბეღუა უარა? ძე ახეყაძამ ასაკარ
იქუკნე იბურშეაბო, რხეცქუა ბურ-
ჰიუა, ეიკუარწიი იბეყოუწო რხ-
ქეათრაქუა.

ანეხ აგუთანე ამეშენ აჩარეცი-
გეიტ; აძე თჰიო ეიკუარწიიუა იხეღ
აქერტენ-ციგმა ეიმახუღანე, ანცია
აჰ იგორ ამჰა იირბოიტ, აპოღო-
ვეციცია რეღგეღ აყნეტი აურეს ეგეღ
ახე, იაბ იხეტიე ჰიენთქარტიართანე.
იხეციღეიტ ხუღბეჩხანტიი ამეათეშ-
ქუა. იგორ ეეციოლუბ, იგორ ეეციამ, უი
გუანეღა იშიოიტ ეონ აძემჰას ეუი
ეონეც ხუჰი ირბეყოუ ასაკარ ბაყა-
როუ. იჩე ხეიან წხეგუთანე. აძ
ნერციტი ლეღურ^მ ატერში ეიბასტი,
აჰ იგუ იჩეანიწტი, უი აღა ეეეიტ
აჰ იგორ, ეეყამ უაჰეშითა. იბეღ ირ-
გეეიტ, აუუ ექუგეეიტ აეგეღ, ამე-

შაპია იაიღაღეიტ აშაც,
ვეცცია რქაღქუაგმუ ააწქს-მქსიტ,
ვიგუნჰკტ. აჰ იგორ აფშძე ვიფშ
აკაღამრა დაბცეიტ, კუატა შოკუა-
კუოუშია ღუნზღეიტ აძე. დეიწას დუუ-
აძა დუფან აჩოუ თულან დნაქუტეიტ,
დაგმუნჩოჰეფეიტ, დქუჯმა შოკუა-
კუახა. იჩკუნწა დქუყმა დცონ უი
დონეც ადოქუა რღა, დნაღტ ნას აჰოვან
დუნდშეცბახა, ოვღურ დბგადუნხა იქო-
ღეინხეიტ, აძაძა ხდშიაშია გუშო-
ფღა ვიმჰიო; იღრკარეიტ, იხურჰეიტ
ურთ ავჯაგმუ რჩოუ თულანქუა.

დონეც იჰეიტ: „აჰ იგორ! იმაჰემ-
კუა იყაღაშოტ უარა უბე ახმდ-ათშოა,
ანჯჩხუა-ციაჰიარა, კონჩაკ იბე აგუა-
გარა, აურუს დგმღ აბე აგუეიწებრა!“
იგორ იჰეიტ: „ო, დონეც! იმაჰემკუა
იუბეფშოუპე უარგმუ ახმდ-ათშოა, უცი-
ქურფაქუა დრუნწანე ან დახმნეყუგობ
აბე, ურაბუნტიოე ყუარაქუა რქოუ აშაც

იაწია ანობეშთოუწიაბ აბე, აწლა **იაწია** /
 აწაყა უნაყუ თხაქუა დანდრელო **უკვჩილბ**
 აბე, დანდუნდჩილბ აბე აძაქთუ უკუატილ-
 უშია, აცოქურთუაქუა რქთუ ქნეშთუშია,
 ხდშეუშია ათეშთაქთუ“. უს იყამ, რჰიოლიტ,
 აძემვას სტიუგნა; იყუწია ხუქნა ანა-
 თადა, ატიომ რვაშთქუეი აკუარა ხუქ-
 ქუეი ალაგაღანუ ათაღართაქთუ აჩორ-
 თბაანუ აყუარა ხუაშ აქთუ დნეპრანდ
 იმვა აშიაჰაიტი არფეს აჰ როსტიისღავ.“
 დწიეუეიტი როსტიისღავ იან, უი დღწიე-
 უეიტი დქკუნ არფეს აჰ როსტიისღავ.
 „აშითქუა დრეცჰარშიან რგუ რღანდ
 ეიქუშიე იაიიღავღტი, აწლაგდუ აღანდ
 ეიქუწია, ინკახუცუა იგღტი, ახუდა
 აკუარჩი ასაარაყა იხერხუანუ“.

იკატკატქემ ბებუე გო: უი იგორ
 იშთა იხღანუ იცო გბაი კონჩაკთი
 რეშთებუ აუბ. უსყან აყუარაან ეიქუა-
 წიაქუა ყურუამებტი, აყუარაან ჟივაშთ-
 ქუა რბუე რხუდაციტი, აკატკატქუაგდუ

ყუჩუამებტ, აწდა მახუქუა იკიბონ
 ირქუნ აკუმბარ. აწდარკუაქუა რქუა
 გუ-ქუგუ ბუე ამვა უნარბონ აძმვა-
 სანხ, აყარმაწარქუა აშუარა შუაი-
 გოუ უღრღრუეიტი აკუდკუქუა აშია
 ჰიო. გბა კონჩაკ ეიკიოიტი: ანხმეცბა⁸⁵
 ათჯრანხ აკუბარ იანხცო, ანხმეცბა
 ხუქუ⁸⁶ ჰანქუა ხმდერკქუა რდა ჰან-
 სნჯ იაქმუეიტი“. კონჩაკ გბა ეიკიონ:
 „ანხმეცბა ათჯრანხ აკუბარ იანხცო
 იაქმაჰაჰე უი ანხმეცბა ხუქუ თჰიბბა
 თშუადა“. ⁸⁷ გბა კონჩაკ ეიკიონ:
 „თჰიბბა თშუადა უი ღაქმაჰარ, ჰარა
 იჰამანჯ ყადომ ანხმეცბა თშუაგდ,
 ჰარა ღჰამანჯ ჰყადომ ათჰიბბა თშუა-
 გდ; ჰადა თხნაგდ იადაგოიტი აწა-
 რაქუა აპოდოვეცია რსაბანრაქუ.

იკიონ აბოიან იაროსდავი, ოდეგოი,
 აჰციეი ირხანუ აჰიტი აამთა აშია-
 ჰიავუ აიბაშრაბე სვიატოლდავ ითქ-
 რაქუა რტი: იხანთაროუპე უარა უბე,

ახვ, აჟივანხერქუა ურუნგულამზარ, ახვ/
 ახუამც უზგდუ იცოგდაროუბ ხუტხაგუ-
 ღამზარ,“ აურუს დგდუდ აზგდუ იცოგდარ-
 როუბ იგორ დამამკუა. ამრა აჟივან
 აქოუ იღაშოლოტ, აურუს დგდუდ აქოუ
 აჰ იგორ. დუნაი აქოუ აჰოსა ხუტქუა
 აშია რჰილოტ. რბჟუ ჯქუუ იცოლოტ
 ამშოუნ იხვდანუ კიევენდა. იგორ
 დრჟუიდანუ დცოლოტ ბორიჩეგ⁸⁸ ადა
 პირლოგოშოჩა⁸⁹ იაგამთა აცქია ანცია
 იან დნუნა თუფანდ, ატოუდაქუა გურ-
 ღლოლოტ, აქადაქაქუა დან-ქოუხუუბ.
 აჰცია თაჰიმადაცია რბჟ აშია ანაჰჰია
 აშითანდ აშია ჰიატოუბ აქოააცია რბუნ-
 გდუ. „ახდუდ იმაზ იგორ სვიატოლსდავ-
 ითა, ადოუმივეი ააპკუ ვსეველოდ, იგორ-
 ითა ვდადომირ! „ნაგდარა რქუზააიოტ
 აქედრსიანცია ირუდგდანუ აჩჩარხუცია
 რჯრ ირაქუფოლზ აჰცოეი ურთ რეიბაშ-
 ცოეი! აჰცოეი ურთ რეიბაშცოეი რბჟ
 ახდ-ათუშოა!“

1. იგორ—ნოვეგოროდტი—სევერსკტი აჰან.
2. ზოიან—აშიაპიავე, აქცია რეიბაშცია აშიაპიავენგ ირგენჯეუოზ იოუბ.
3. იაროსლავ ვლადიმირ-იფა, მუდრგი ჰია იზეშთაზ იოუბ, დგფსიტ 1054 შო. რზგ.
4. აქასოგქუა ჰია იზეშთაზ აჩერკესცია როუბ.
5. რედელია—აქასოგქუა—აჩერკესცია რაპ იაკუნ.
6. მსტისლავ ვლადიმირ-იფა იაროსლავ დიაშან, მსტისლავ ტმუტარაკანტიი ჩერნიგოვტიიი აჰან, დგფსიტ 1036 შო. რზგ, აშოგქუენწა (ლეტოპის) იზლაპიო ალა დანფსგ 1022 შო. რზოუბ. მსტისლავ აქასოგქუა—აჩერკესცია რაპ რედელია დიშიტ.
7. რომან სვიატოსლავ-იფა, იაროსლავ ვლადიმირ-იფა, იფა იფა (იმოთა) იოუბ, ტმუტარაკანტიი აჰან, დგფსიტ 1079 შო. რზგ.
8. ვლადიმირ მონომახ ჰია იზეშთაზ იოუბ (1053—1125).
9. აპოლოვეცცია—ურგსტიგლან ალადახავ ინზოზ ეილარგნ, ურთ როუბ დზეიბაშუაზ ამ იგორ. აპოლოვეცცია ვგაგრთ ამილათქუა ირგლადვეიტ.
10. დონ—ურგსტიგლა ალადახატიი ძიასუბ, იალალოიტ აზოვტიი აშშოგნ.
11. სკუალდ—აკუალძე—აეიგტი აიბაშრაან აჰიეი აფსეი რჩოაცივხაჩარაზგ აიხა იალხნგ ირშიგრწონ, ირხარწონ.

12. ტროიან—რიმტიი ჰიენთქარგენ, დაარა ზმავ ეიბაშვგენ.
13. ველეს, ში ველოს—აჟიგტიდა აურგსქუა ნციახუნგ ირფხაძონ, აბრაქმათრეი ამალგი ირგ-ნციახუნ, უი ადაგაგ აბერზენ ნციახუ აპოლლონ იეიფშო აისკუსსტეო იახვლაფშოვგენგაგ ირფხაძონ.
14. სულა—ძიასუბ.
15. კიეე—ურგსტიგლა ალადახტიი ქალაქაუბ, უა-ეიე უერაინა სსრ აცენტრ აუბ.
16. ნოვეგოროდ -- ქალაქაუბ, ნოვეგოროდტიი აპრა ცენტრს, აშ ტიართას იამან.
17. პუტილოვ—ქალაქაგენ.
18. ვსევოლოდ—აშ იგორ დიაშან, დამან.
19. კურსკ—ქალაქაუბ.
20. კურსკია—კურსკტიი აპრაქსუგ ინზოზ აუაა.
21. დიე—აშაპეზაწი იავგზოუ, ზმგშთა ციგაოუ ფსაა-ტიუბ შია ირგფხაძონ.
22. ეოლგა—ურგსტიგლატიი ძიას დუუბ, კასპიატი ამშოგენ იალალოიტ.
23. სუროეზა—უაეიე სუდაე შია იზგშთოუ კრგიმ აქუგ.
24. კორსუნ—ხერსონეს აუბ კრგიმ აქუგ.
25. ტმუტარაკანტიი იდოლ—აბაპილგხ ასტიტუია, იდოლ, ტამანტიი ადგაგლ ჰეახლაქსუგ, ტმუტარაკან ააიგუარა XVIII შიგშოგქუსა რზგაგ ასტიტუია დუძდაქუა ვბა გვლან, ართ ასტიტუიაქუა ანციიქუა ასტიერტიი სენერგუეი ირზგრგვლან. შოუკე, ტმუტარაკანტიი აშაა ადგროაზგ გუაშნგ, ხაპინგ იუან რპიოიტ.
26. ოლეგ ითგკრა ჯბარა—სევერტიი აქცია, ოლეგ სეიატოსლაე-იფა იხვლწშთრა როუბ.

27. გზა, გზაკ—პოლოვეცტი ხანგნ, აძან; აპ რგორ იაბაშქუოზ დრეიუან.
28. კონჩაკ—პოლოვეცტი ხანგნ, აძან; აპ რგორ იაბაშქუოზ დრეიუან.
29. ფშემრაკვ—ირაყა ფშემრაკვ ჰია იზვითოუ ფშვგკ აქცია—აპოლოვეცტია ირაბაშუაზ (იგორი იაშეი უჰია როუპ).
30. კაილა—აურგს აყია „კაიტი“—აშეიირა, აქუშეი-ეირა იახვლქოიიაზ აკუხაპ; ძემვასკ იახამზარგავ ყალაპ; აძიას კალამინუს აზოეტიი ამშოზნ იალალოტი.
31. სტრიბოყვი, სტრიბოგ—აფშაქუა რგნცია.
32. ავარცია—დაგესთანტი ვილარუპ.
33. ჩერნიგოვ—ურგსტიელან ალიდახბტიი ქალაქაუპ.
34. გლებ იფჰა—აპ ვსევოლოდ იფჰოვს, ოლავა გლებ-იფჰა ლოუპ.
35. ტროიან—რიმტიი ჰეგნთქარგნ, დაარა ხავძ დუ ზმაზ ეიბაშვგნ.
36. აპ ვსევოლოდ იაროსლავ-იფა კიევეტიი აპრა ზგაზ, 1077 შო. რზე იგორ იაბდუ ოლეგ სვიატოსლავ-იფა ჩერნიგოვენტი დგფხაეიწეიტი. უი აშთახხ ოლეგ სვიატოსლავ-იფა ეშარგლა იზაიიგუაძაზ ბორის ვიაჩესლავ-იფა (იაბ იაშა იფა, მა იანშა იფა იაკუნ) დიმიანგ ტმუტარაკანყა, აპოლოვეცტია რახხ დცეიტი. ნას აპოლოვეცტია რგკვრხრაიანგ ვსევოლოდ იქულან იაბაშნგ დაწადგრხეიტი, უბრი ვსევოლოდ დანაწიბა ბორისი ოლეგვი ჩერნიგოვ რგზდგრხგნჰიტი. ვსევოლოდ იხათა, იაშა კიევეტიი აპ იზიასლავ იახხ დცეიტი; იაშეი იარეი რგრ ეიქურ-რშიანგ ჩერნიგოვ იაქულტი. ოლეგ დშეიტი, აიბაშრა იდიმკელტი, ბორის ხეიეგძარა ყამწაყუა

დგრქვაგვლანგ დეიბაშიტ, დავაგრშიტ ^{არა}
 1078 შო. რზე ჩერნიგოვ აიგუარა. ^{არქონული}

37. არაყა იაპოო მაკანა ცქაწიყა ეილკიანგ ^{ნაქორ}
 გვლამ, ახა არა იაპოო იაწინაყოა ჰია აწარა დუ
 ზმოუ იაპარავკე ზეკუშოაპათუ ამრი აუბ: 1096 შო.
 რზე კიევიტი ამ დუ სვიატოპოლკ იზიასლავ-იფა
 ამოლოვეცია დანგრიბაი, ირშგზ ამოლოვეცი
 ხან (ამ) ტუგორკან იეზრაზე კიევი დაარგოვიტ-
 ახან ტუგორკან იფასა სვიატოპოლკ დიაბხუან.
 აეივტი აურგსქუა აბხუა აბჰიაგვგ იშოთან; აცქა
 სოჭიეი კიევი სინონიმქოუბ; ატეესტაქოვ აცქა
 სოჭია ალაკიაეიარა იაანაგომ ტუგორკან აცქა
 სოჭია ლგხად ზგუ აუხუმაქოვ დგრევიტ ჰია. ტუ-
 გორკან დახვეთგწიყაოუ ბერესტოვ აყნოუბ. იფ-
 სგზ, მა ირშგზ აუავგ ვ-ჩოგკ აღუქუა რგბეაწინგ,
 დადქვაპიალანგ იმვაფვარა წასნგ იყან. იალშოოიტ
 არაყა ზედმახუ აპოო ირშგზ ამ იზიასლავ იაროს-
 ლავ-იფა იაკუზარ.
38. აცქა სოჭია—კიევიტი უახუამოუბ.
39. გორესლავ-იფა, გორესლავიჩ—უს იხადგრტიიტ,
 უს იშოთან ოლეგ სვიატოსლავ-იფა, იზბან აკუზარ,
 უი აურგს დგავლ იგურკა რაცია ახაიითიხ აზგ.
40. ითახონ ამრა ანციახუ—აურგს ეილარ, დავოდბოვ
 ამრა ანციახუ ახვლწშორა
41. დავოდბოვ—ამრა ანციახუ.
42. აჩირბუცია რქოვ აწგხუა ფწიეიიტ—არი ამოუ
 იაწინაყოა უბრი აკუხაბ: აპცია რალაცია რაქუ-
 ფარა ნგრკვლტ, იაყუწტ, აწგხუა ფგრწიეიიტ.
43. } აწიგუარა, ალაღერძ, აგუაყრა ირგზჰიაზარ აკუხაბ.
44. }
45. ... ამცა ნექუდგრდდუა ამცაბტი ტიგვალა—იაი-

ნაგო, იაწინაკოუა: „ზეფსე თოუ ამცა“ ჰია ინგმ-
 თაზ აბგრზენციეი, აპოლოვეციეი ინგმითოზ დრაბა-
 იაურგეკუან ავნქუა, არლულუარაქუა რეზგლრაზგ.

46. კობიაც—პოლოვეცი ბანენ. კიევიტი ამ დუ სვიატოსლავ ვსევილოდ-იფა (1142—1194) აპოლოვეციეი აურგს დგაგლ თენრა აზემითოზ დრაბა-შიტ 1184 შო. რზგ, უბასყან აპოლოვეცი ბან კობიაც დგთყუანგ დაიიგუვიტ.
47. აა, აატი—წლაფილოუბ, დაარა ილულუოუ, კვრ ნგზწუა, ლასსგ იმბააუა აკოუბ. აა წლა აფსნგ იახაამოუ გყოუბ, დაარა ხუ ზმოუ აკოუბ.
48. აბგრლგშო—აბგრლაშო აეიგტი თხვდ ინგრბა-ლაკა, ალაღრძ, აგუაყრა, აგურვა აფეფშოზაა-რაბა იღგრზონ.
49. ვ-ხაშგეცბაკ—იგორი ვსევილოდი რზოუბ.
50. „ამზაქთაქუა ვბიგაგ“ აქცია ეიწბაცია რაკუხარ აკუხონ, იაპშიამ იგორ იფა ვლადიმირი იაში იფა სვიატოსლავი. უბრი აყნგტი ჯოუკვ ოლეგ იცენ-ხურას ვლადიმირ იხად ადგრბოიტ. აჩოა ჯოუკვ უს რგუ იაანაგოიტ—არაყა ზეძმახუ აპო იგორ იფა ხუქვ ოლეგ იოუბ ჰია. აჩოა ჯოუკვ უს რპი-ოიტ, არაყა ავეჯარაგაგ ზეძმახუ აპო იგორ იფაცია ხუქუა ოლეგთი სვიატოსლავი როუბ ჰია.
51. ამჩარხუცია—აურგს დგაგლ ალაცია.
52. გოტტი, აგოტცია ირეიუაზ აზოვტი ამშოენ ეიქუეი რქოვქუქუა რქოვ კრგიმ უჰია ინზონ XVII შიგშოგქუსა რზგ. კრგიმ აგოტცია რგყაზაა-რაზგ ივუან ჭ. ენგელას კ. მარკს იახა „იგორ. ირ ირგხპაააუ აეია“ დანალაციეიოზ აურგსქუა რაწინარა გოტტი ახუმახუთცია არგურდამონ,

იზბან აკუხარ ურთ ატიციეი ამაღეი მაქაშკუა
ირგმგწარხალონ.

- 53. ბუს, ბუსოვ—იიაიირა დუქუა ზმაზ ^{ერკინული} ~~ხელმოცემული~~
ხანხაპ (აპხაპ).
- 54. შოარაკან, შოაროკან, შოარუკან—იზნგმეკუა აურგს-
რე ეიბაშცია დანრეიბაშუაზ ირგწახაზ აპოლო-
ვეცტიი ხან იხაძოუპ.
- 55. ო, სარა სგჰკუნცია პია დგზშოთოუ იგორი ვსეეო-
ლოდი როუბ, სვიატოსლაეი დარეი ავ-ეიშციაე
ირხვლწგზ რაკუნ. ეიპაბრა აქოვნტი აუბ სგჰკუნ-
ცია პია დგზრგშოთოუ.
- 56. იაროსლაე ვსეეოლოდ-იფა ჩერნიგოვტიი აპან,
დგფსიტ 1198 შო. რზგ.
- 57. ათათრანცია—სელბირაია (შეფლბირაია) ატომჩაე-
ცია, რეეიგაია, ალბერცია, (ალბირაია) ხვლწგშორა
ეილარქუაზარ ყალაპ (პლემია), ირხავგლან აიპაბა-
ცია რგხაძქუა რგლოუბ დარგგე იზრგშოთოუ. დარა
ჩერნიგოვტიი აპ ირ ირგლან.
- 58. რიმ, რიმოვ—აპოლოვეცცია იგორ იანიიიაი იფე-
ხხაი ეილარწაზ აქალაქე აუპ.
- 59. ვლადიმირ გლეზ-იფა—პერეიასლაეცტიი აპან, დგ-
ფსიტ 1187 შო. რზგ.
- 60. ვსეეოლოდ III-ტიი იურიი-იფა — სუზდალცტიი
აპან, დარა ამაღეი აშჩი ზმაზ აპან, დგფსიტ
1212 შო. რზგ.
- 61. აპ ვსეეოლოდ ვოლგატიი აპოლგარცია მანშიალა-
რგლა დანრაბაშგზტიი აცთია იაქურფშონგ ია-
პიოიტ.
- 62. აპ გლეზ როსტისლაე-იფა იფაცია, ვსეეოლოდი
ვლადიმირი რზგ აკუხაპ, ურთ რიპანტიი აპციან,
ვსეეოლოდ III-ტიი ვოლგატიი აპოლგარცია დან-

- 76. დუდუტოკ—მინსკ ააიგუარატი ქალაქეუბ.
- 77. ხორს — აეიგტი აურგსქუა ამჩრა ნქანსქან ნახქუა ხააძოზ აუბ.
- 78. ვლადიმირ მონომახ ჰია იზგშთაზ იზოუბ.
- 79. აურგს აპქაა რეიზლარა, რეიჩგჩარა აკთაა აუბ იაპაო.
- 80. იაროსლავნა, ეჭროსინია იაროსლავ-იფჰა, იგორ იფჰავს, აპ იაროსლავ ოსმომგისლჰა იზგშთაზ იფჰა ლოუბ.
- 81. ახაპიტე შხაქუა — აძიას დუ იალაევზ ახაპიტუა როუბ ზეკთაა აპო (პოროგა).
- 82. კობიაკ, კობიაკოე—პოლოვეცტი ხანგნ. აპ სვიატოსლავ 1184 შო. რზე ამოლოვეცკია დრაბაშნგ იფგხხაა ეილუეიწეიტ. უბრი აკთაა აუბ იაპაო.
- 83. ოვლურ—დპოლოვეცუბ, იგორ იჩოძანგ დანკოზ აცხგრაარა იითეიტ დავიციეიტ.
- 84. აპ როსტისლავ ვსევოლოდ იფა ამოლოვეცკია დრგციკარც დნებრ იალალოზ აძიას სტუგნა დგრგრც დშოაქოვზ დავთეიტ 1093 შო. რზე.
- 85. ახაშგცბა—იგორ იზოუბ.
- 86. ახაშგცბა ხუქე—იგორ იფა ვლადიმირ იოუბ.
- 87. ... იაშაპაპ უი ახაშგცბა ხუქე ფჰავზბა ფშოძალა —იანავო უი აუბ: დიაპთაპ იარა კონჩაკ იფჰა, იგორ აიბაშრა დაღავაინძაგგ ვლადიმირ იშაპაზ.
- 88. ბორიჩეე—დნებრ აყუარა ააიგუარა.
- 89. პირავოშოჩა—უახუამოუბ, აპ მსტისლავ იხაან 1131 შო. რზე იდირყაწეიტ. „პირავოშოჩა“ ჰია იზაშთოუ უი აუბ: უი უახუაშაქოვ იყან კონსტანტინოპოლჰ აყნგტი იაავაზ ანგხა.

აკომენტარიი აფხააეიეი რგვრან ნ. გუდზიი, გ. აბრა-
მოვიჩი, ა. შოამბინავო, ვ. კულტუილა რგვმთაქუა სხგ
იასგრხუეიტ. ვლად. შაან.

ს ა ნ ბ უ ა

	აღმავალი
აფხაზეთი	5
იგორ ირ ირხშიაიანი აქია	25
აკომენტარი	59

თარგმნის ავტორი მ. დოლიძე.

რედაქტორი ზ. თარგმანი.

თარგმნის ავტორიტორია მ. შაველაძე-შაველაძე, მ. ზაქარაიანი.

აკომენტარზე ირეთობა 13/III 1940 წ., აკომენტარზე ანბანზე
აქია 25/VI 1940 წ. აქიადი აქორმატ 62:94. 4¹ კავ. ბლ. 25.
კავ. ბლ. აქინ იყოთ 20,072 დერგა. ანბან № 2206 აქორმატ
1600. აქლიტ № 559

აკომენტარზე ირეთობა აქორმატია, აქია,
აქლი. ლენინ ირხი ხეუ, № 6.

36454

51057/37

630

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

